

Ο Μεγάλος Αδελφός της Δύσης, οι μυστικές υπηρεσίες και η σύλληψη του Οτσαλάν

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη¹ γράφτηκε με αφορμή τη σύλληψη και την παράδοση στην Άγκυρα του Κούρδου ηγέτη του PKK, Αμπντουλάχ Οτσαλάν. Στο κείμενο υποστηρίζεται ότι, από τη στιγμή που ο Κούρδος ηγέτης εκδιώχτηκε από το ασφαλές γι' αυτόν περιβάλλον της Συρίας, η σύλληψή του ήταν νομοτελειακά αναπόφευκτη, διότι τέθηκε «αυτόματα» υπό την επιτήρηση του υπερσύγχρονου, εντυπωσιακού και, εν πολλοίς, αγνώστου συστήματος εντοπισμού και παρακολούθησης των Ηνωμένων Πολιτειών – του Μεγάλου Αδελφού της Δύσης.

Στην ουσία, η περίπτωση του Οτσαλάν χρησιμοποιείται ως παράδειγμα για να καταγραφεί και να αναλυθεί το ιστορικό της δημιουργίας, της εξέλιξης και της λειτουργίας ενός συστήματος παρακολούθησης και περισυλλογής πληροφοριών σε παγκόσμιο επίπεδο, το οποία δρα ανεξέλεγκτα για την εξυπηρέτηση των στόχων της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η ιδεοληψία του αντι-κομμουνισμού υπήρξε ο καταλυτικός παράγοντας που επέτρεψε στις Η.Π.Α. να οργανώσουν, υπό τον έλεγχό τους, ένα πλανητικό σύστημα

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Μάριος Α. Ευρυβιάδης διδάσκει διεθνείς σχέσεις και είναι υπεύθυνος τεκμηρίωσης στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου.

παρακολούθησης και περισυλλογής πληροφοριών. Στο μεταψυχροπολεμικό κόσμο η ιδεολογία του αντι-κομμουνισμού υποκαταστάθηκε, πάντοτε υπό την ηγεσία των Η.Π.Α., με αυτή του «αντι-τρομοκρατικού αγώνα».

Η βασική υπόθεση εργασίας της μελέτης είναι ότι, τόσο στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου όσο και μεταψυχροπολεμικά, οι Ηνωμένες Πολιτείες κατάφεραν να συμπληρώνουν τις όποιες αδυναμίες της τεχνολογίας και ηλεκτρονικής παρακολούθησης μέσω της συνεργασίας και, τις πλείστες φορές, του ελέγχου που εξασκούναν στις υπηρεσίες ασφαλείας διαφόρων συμμαχικών και φίλων κρατών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Η υπόθεση εργασίας της μελέτης τεκμηριώνεται με μια σειρά παραδειγμάτων / δραστηριοτήτων, με επιμέρους αναφορά στην Τουρκία, μέσω των οποίων αναδεικνύονται οι μέθοδοι λειτουργίας του συστήματος, απότοκο του οποίου υπήρξε και η σύλληψη του Οτσαλάν.

Η Αόρατη Κυβέρνηση και το Παλάτι των Αινιγμάτων

«Η οθόνη της τηλεόρασης ήταν ταυτόχρονα και δέκτης και πομπός. Κάθε θόρυβος του Ουίνστον, πάνω από το επίπεδο του ψιθύρου, ακουγόταν. Επιπρόσθετα, εφόσον ο Ουίνστον παρέμενε μέσα στο οπτικό πεδίο της οθόνης, και παρακολουθείτο και ακουγόταν.

Δεν υπήρχε, βέβαια, τρόπος να γνωρίζει κανείς ότι παρακολουθείτο σε κάθε δεδομένη στιγμή. Κάθε πότε, όμως, και μέσω ποιου συστήματος... διεξαγόταν ατομική παρακολούθηση, δεν μπορούσε να μαντευτεί. Δεν ήταν αδιανόητο να παρακολουθούνταν όλοι κάθε στιγμή. Ανεξάρτητα όμως, και σε ατομικό επίπεδο, μπορούσαν να σε παρακολουθούν οποτεδήποτε ήθελαν. Έπρεπε να ζεις —ζούσες από συνήθεια που γινόταν ένστικτο— με την πεποίθηση ότι κάθε θόρυβός σου κρυφακουγόταν και, εκτός αν ήσουν στο σκοτάδι, η κάθε κίνησή σου εξεταζόταν εξονυχιστικά».²

Με την ανατριχιαστική, αλλά και ταυτόχρονα προφητική αυτή περικοπή περιγράφονται από τον Τζορτζ Όργουελ, στο έργο του 1984, τα αισθήματα και οι σκέψεις του κεντρικού χαρακτήρα του έργου, Ουίνστον Σμιθ, που ζούσε στο κράτος της Ωκεανίας, το οποίο βρισκόταν σε αέναο πόλεμο με τα άλλα δύο κράτη που κυριαρχούσαν στον κόσμο το 1984.

Είναι γνωστό ότι η νουβέλα του Άγγλου στοχαστή γράφτηκε το 1948, κάτω από συνθήκες απαισιοδοξίας ως προς τη δυνατότητα του ανθρώπου να αντισταθεί και να καταπολεμήσει τις δυνάμεις του σκοταδισμού και του ολοκληρωτισμού. Όλοι, επίσης, γνωρίζουμε ότι το έργο του Όργουελ αφορούσε σε ένα μεγάλο μέρος του κόσμου, που θα ζούσε το 1984 κάτω από ένα κρατικό μονοκομματικό και ολοκληρωτικό έλεγχο, υπό την ηγεσία, την αστείρευτη αγάπη και το άγρυπνο μάτι του Μεγάλου Αδελφού, του οποίου την αγάπη θα ανταπέδιδαν, με ειλικρινή αισθήματα, οι πολίτες της Ωκεανίας. Στο μεσοδιάστημα, οι πολίτες της Ωκεανίας

θα είχαν χάσει κάθε ίχνος ατομισμού και ανθρωπισμού, χωρίς όμως να έχουν επίγνωση περί αυτού.

Όμως, από την πρώτη μέρα της κυκλοφορίας της σατιρικής αλληγορίας του Όργουελ, και έχοντας υπόψη την πολιτική του φιλοσοφία, έγινε αντιληπτό το επιπρόσθετο και εξίσου σημαντικό μήνυμα του συγγραφέα: ότι το έργο δεν αφορούσε αποκλειστικά και μόνο τον κομμουνισμό τύπου Στάλιν, αλλά και τον λεγόμενο «ελεύθερο κόσμο» — τον δυτικό. Ο Όργουελ παραπέμπει στη ρεαλιστική πιθανότητα ο δυτικός κόσμος να εξελιχθεί σε ένα εξίσου αντιουμανιστικό και καταπιεστικό σύστημα, το οποίο θα ελέγχει με ολοκληρωτικές μεθόδους την κοινωνία, θα χειραγωγεί τη σκέψη και θα διαμορφώνει τα προσωπικά αισθήματα των πολιτών.

Η ειρωνεία είναι ότι το έτος 1984, και ενώ χρονικά ο ευρωπαϊκός κομμουνισμός βρισκόταν στα πρόθυρα της κατάρρευσης (για λόγους μερικοί εκ των οποίων αναπτύσσονται στη νουβέλα του Όργουελ), στον υπό την ηγεσία των Ηνωμένων Πολιτειών κόσμο της Δύσης είχε ήδη διαμορφωθεί ένα πολιτικό περιβάλλον και είχε αναπτυχθεί η αναγκαία τεχνολογία, ώστε στο πεδίο του ελέγχου και του δυνητικού ελέγχου του ατόμου και της κοινωνίας να έχει ξεπεραστεί κατά πολύ στην πράξη ακόμα και η φαντασία του Όργουελ.

Στη σύντομη μελέτη που ακολουθεί θα προσπαθήσω να παρουσιάσω τους στοιχειώδεις τρόπους και τις μεθόδους, καθώς επίσης και τις δυνατότητες που ανέπτυξαν μεταπολεμικά οι Ηνωμένες Πολιτείες για την περισυλλογή όλων των ειδών και μορφών πληροφοριών σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να διευκολύνεται η διαμόρφωση και η υλοποίηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και να πραγματώνονται οι πολυσύνθετοι στόχοι της Αμερικής σε οικουμενικό επίπεδο, όπως αρμόζει σε μια παντοκράτειρα δύναμη.

Αναφορικά με την υπόθεση του αρχηγού του PKK, Αμπντούλάχ Οτσαλάν — την περιπλάνηση, τη σύλληψη και την παράδοσή του στη φίλη και σύμμαχο των Η.Π.Α. Τουρκία— αυτό που θα προσπαθήσω να καταδείξω είναι ότι από τη στιγμή που ο Κούρδος ηγέτης απώλεσε την ασφάλεια που του πρόσφερε ένας γεωγραφικός χώρος μη φιλικός και μη προσβάσιμος φυσικά για τις Η.Π.Α., που ήταν η Συρία, και άρχισε να κυκλοφορεί στο δυτικό και «ελεύθερο κόσμο», η θέση του ήταν χειρότερη από αυτή του Ουίνστον Σμιθ. Αντίθετα με τον Ουίνστον, που μπορούσε να κρυφτεί στο σκοτάδι του δωματίου του, ο Οτσαλάν δεν μπορούσε ούτε στο σκοτάδι να ξεφύγει από τους διώκτες του, αν και του δημιουργήθηκε περίτεχνα η ψευδαίσθηση ότι κάτι τέτοιο ήταν δυνατό. Πρέπει, όμως, εδώ να υπογραμμισθεί ότι η ψευδαίσθηση αυτή δεν αφορούσε μόνο τον Οτσαλάν. Στο κατώφλι του 21ου αιώνα αφορά όλους μας —άτομα, πολίτες, κοινωνία και έθνος. Σήμερα ένας «Μεγάλος Αδελφός» μας παρακολουθεί όλους. Ο σημερινός Μεγάλος Αδελφός γαλουχήθηκε στη Δύση, κλωνοποιήθηκε με ταχύτατους ρυθμούς, είναι πολύ πιο σύνθετος και εκλεπτυσμένος και, αντίθετα με το Μεγάλο Αδελφό του Όργουελ, έχει ανυποψίαστο προσωπείο και ευμενή συμπεριφορά.

Για να αντιληφθούμε πώς εντοπίστηκε, συνελήφθη και παραδόθηκε ο «τρομοκράτης» Οτσαλάν, θα πρέπει να πάμε μερικές δεκαδες χρόνια πίσω, στη μετά

τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο περίοδο, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες ανέλαβαν de facto την ηγεσία του δυτικού κόσμου. Την περίοδο αυτή, οι υπό αποικιακή κατοχή λαοί απαιτούσαν την αυτοδιάθεση και την ανεξαρτησία τους από τους Βρετανούς και τους Γάλλους ιμπεριαλιστές και αποικιοκράτες. Οι τελευταίοι όχι μόνο αρνούταν να αποδεχθούν και να εφαρμόσουν τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών για την ανεξαρτησία και την αυτοδιάθεση των λαών, αλλά, στην περίπτωση των Γάλλων για παράδειγμα, απαίτησαν και πέτυχαν την παλινόρθωση της αποικιοκρατίας τους σε περιοχές της Νοτιοανατολικής Ασίας (Βιετνάμ), από όπου είχαν εκδιωχθεί από τους Ιάπωνες στη διάρκεια του πολέμου.

Στα πλαίσια των προσπαθειών για την καταπολέμηση και την καταστολή των αντι-αποικιακών και εθνικο-απελευθερωτικών κινημάτων και για να δικαιολογήσουν στη διεθνή κοινή γνώμη την αλόγιστη χρήση βίας εναντίον αμάχων — όπως δολοφονίες μαθητών, αγροτών και απλών ανθρώπων — οι Βρετανοί (αλλά και οι Γάλλοι στο Βιετνάμ και την Αλγερία) παρουσάζαν τους λαούς των αποικιών ως απάνθρωπους, διαστές, εκδισστές, δολοφόνους, ακόμα και ανθρωποφάγους, εάν το χρώμα της επιδερμίδας τους ήταν μαύρο. Τελικά, κατέληξαν στον κοινό παρονομαστή του «τρομοκράτη» και της «τρομοκρατίας», για να χαρακτηρίσουν ηγέτες και απελευθερωτικά κινήματα. Οι ναζιστικές αυτές μέθοδοι των αποικιοκρατών στόχο είχαν να «δαιμονοποιήσουν» τους αντιπάλους τους, ώστε να έχουν το «ελεύθερο» από τη διεθνή κοινή γνώμη να τους εξουδετερώνουν, είτε με τη χρήση βίας και βασανιστηρίων είτε με το να τους «αναμορφώνουν» σε παραγωγικούς υπηκόους και υπηρέτες τους. Οι μη-ευρωπαϊκοί λαοί υπήρξαν ιστορικά παιδιά ενός κατώτερου θεού, αν και τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ιρλανδία οι μέθοδοι των Άγγλων υπήρξαν εξίσου απάνθρωπες.³

Η ειρωνεία, βάσει των σημερινών δεδομένων, είναι ότι, τα πρώτα χρόνια μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Αμερικανοί επέκριναν και, ορισμένες φορές, καταπολέμησαν τις βρετανο-γαλλικές δαιμονολογικές μεθοδεύσεις και ναζιστικές μεθόδους. Όχι όμως για πολύ. Γρήγορα οι Αμερικανοί ανακάλυψαν τον κομμουνισμό, τον οποίο ιεράρχησαν ως το μεγαλύτερο κακό — μεγαλύτερο ακόμη (αν ήταν ποτέ δυνατόν, αλλά έγινε και αυτό) και από το ναζισμό. Ο κομμουνισμός απειλούσε τους πάντες και τα πάντα ανά την υφήλιο και όλα τα ιερά και τα όσια. Με σημαία τον αντι-κομμουνισμό, οι Αμερικανοί έριξαν όλο τους το βάρος υπέρ του βρετανο-γαλλικού ιμπεριαλισμού. Ξέχασαν το δικό τους απελευθερωτικό αγώνα κατά τη αγγλικής αποικιοκρατίας, καθώς επίσης και την υποστήριξη που έδειξαν για τη Γαλλική Επανάσταση και κατά του ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού. Ξέχασαν, ακόμα, το καταπληκτικό κείμενο, με το οποίο διακήρυξαν τη δική τους ανεξαρτησία, και στο οποίο τους παρέπεμψε ο Βιετναμέζος ηγέτης Χο Τσι Μινχ στην αναπάντητη επιστολή του, όταν ζητούσε αμερικανική βοήθεια για την αποτίναξη του γαλλικού ζυγού μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.⁴

Η καταπολέμηση του κομμουνισμού και η καταστολή εθνικο-απελευθερωτικών κινημάτων θεωρήθηκαν από τους Αμερικανούς ως οι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος.

Αναφορικά με τα απελευθερωτικά κινήματα, οι Αμερικανοί αντέγραψαν επιμελώς τις μεθόδους καταστολής και εξουδετέρωσης ανταρσιών (counterinsurgency), που ανέπτυξαν κυρίως οι Βρετανοί (Μαλαισία, Βόρνεο), αλλά και οι ίδιοι οι Αμερικανοί στις αρχές του '50 στις Φιλιππίνες. Νομοτελειακά, η πολιτική αυτή των Αμερικανών οδήγησε στο μακελειό του Βιετνάμ, στην πρώτη στρατιωτική ήττα των Η.Π.Α. και σε ένα πόλεμο που χαρακτηρίστηκε και από τους ίδιους ως «λανθασμένος πόλεμος, με λανθασμένο αντίπαλο, σε λανθασμένο χρόνο». Στο Βιετνάμ οι Αμερικανοί είχαν ως πρωτοσυμβούλους τους Βρετανούς ιμπεριαλιστές, τους οποίους θεωρούσαν ειδήμονες στην καταστολή απελευθερωτικών κινήματων και στην αποτελεσματική εξουδετέρωση των ηγεσιών των κινήματων αυτών (counterinsurgency and low intensity warfare). Ο Ψυχρός Πόλεμος ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή ίσως να ήταν αναπόφευκτος, λαμβανομένου υπόψη του πολιτικο-στρατιωτικού ανταγωνισμού ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις και τις εξ αντιθέτου ιδεολογίες που εκπροσωπούσαν. Αλλά οι τραγικές συνέπειες της μεγάλης αυτής σύγκρουσης, ενδεχομένως ακόμη και η διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου θα ήταν διαφορετικές και λιγότερο τραγικές για ένα μεγάλο μέρος του κόσμου, εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν, όπως θα μπορούσαν, διαφορετική προσέγγιση και πολιτική έναντι του Τρίτου Κόσμου από αυτή που ακολούθησαν.

Η στρατηγική των Η.Π.Α. στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου είναι γνωστή. Το ελάχιστον ζήτημα της αμερικανικής στρατηγικής ήταν η ανάσχεση ή αλλιώς συγκράτηση του σοβιετικού επεκτατισμού και της σινο-σοβιετικής κομμουνιστικής επιρροής. Το μείζον ζήτημα της αμερικανικής στρατηγικής ήταν, σε πρώτη φάση, η ανά την υφήλιο αναδίπλωση των κομμουνιστών και, σε δεύτερη φάση, η πολιτικο-στρατιωτική νίκη επί της Σοβιετικής Ένωσης, ώστε, όπως δήλωσε ο πρόεδρος Ρέγκαν, «ο μαρξισμός-κομμουνισμός να καταλήξει στα αζήτητα της ιστορίας».⁵ Σε ό,τι αφορά στην πολιτικο-στρατιωτική νίκη επί της Σοβιετικής Ένωσης, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ούτε ο Ρέγκαν ούτε οι επιτελείς του και σχεδόν κανείς από τους σοβαρούς επιστήμονες, μελετητές στρατηγικών σπουδών, θεωρητικούς των διεθνών σχέσεων κ.ά., πίστευαν ή προέβλεψαν (λόγω της «επιστημονικής» τους κατάρτισης) την ήττα ή την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, του σοβιετικού κομμουνισμού και τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου. Αντίθετα, πίστευαν, και «επιστημονικά» προέβλεπαν ότι ο Ψυχρός Πόλεμος θα ήταν ατέρμονος και ότι η διαμάχη ανάμεσα στο «καλό» και το «κακό» ήταν αέναη, ακριβώς όπως και στη μεταφυσική.⁶

Στην αέναη αυτή πάλη ανάμεσα στις δυνάμεις του φωτός και αυτές του σκότους, οι Αμερικανοί, χωρίς να το παραδεχτούν ποτέ συνειδητά, έστησαν και γαλούχησαν μια καινούργια αποικιακή αυτοκρατορία, η οποία εξυπηρετούσε πρωτίστως τα δικά τους εθνικά συμφέροντα, κάτι που επίσης δεν παραδέχονταν. Τουναντίον, έβλεπαν τους εαυτούς τους ως σταυροφόρους της ελευθερίας και θεωρούσαν τις δικές τους αξίες ως οικουμενικές.⁷ Για την πραγμάτωση των στόχων αυτών οι Αμερικανοί οργάνωσαν μεταπολεμικά τέσσερεις περιφερειακές στρατιωτικές συμμαχίες, με προεξάρχουσα αυτή του ΝΑΤΟ, ανέπτυξαν πάνω από ένα

εκατομμύριο στρατιώτες σε τριάντα χώρες, συνομολόγησαν διμερείς αμυντικές συμμαχίες με συνολικά σαράντα δύο κράτη και παρείχαν στρατιωτική και οικονομική βοήθεια σε εκατό σχεδόν χώρες ανά την υφήλιο.⁸

Το γεγονός ότι ανάμεσα στα κράτη που ήταν σύμμαχοι των Η.Π.Α. συμπεριλαμβάνονταν φασιστικά, φασιστοειδή, δικτατορικά, αυταρχικά, δεσποτικά και γενικά αντιδημοκρατικά καθεστώτα, που παραβίαζαν κατάφωρα κάθε μορφή δικαίου και ελευθερίας, ποσώς ενοχλούσε τους διαμορφωτές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.⁹ Έπρεπε να καταπολεμηθεί το μείζον κακό, ο κομμουνισμός, και μαζί οι διάφορες εκφάνσεις του που στον Τρίτο Κόσμο δρούσαν, κατά τους Αμερικανούς, ως πεμπτοφαλαγγίτες, με τη μορφή των εθνικο-απελευθερωτικών κινημάτων.

Η στρατηγική της ανάσχεσης υπήρξε πολυδιάστατη και συνεπικουρείτο πολυεπίπεδα. Θα εστιάσω την προσοχή μου σε δύο από τους τομείς που συνέβαλαν καθοριστικά στην επιτυχία της αμερικανικής πολιτικής και που σχετίζονται ταυτόχρονα με τη θεματική της εργασίας. Ο πρώτος τομέας αφορά στις μεθόδους περισυλλογής πληροφοριών, με τεχνικά και ανθρώπινα μέσα, που αναπτύχθηκαν από τις Η.Π.Α. στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Ο δεύτερος τομέας, που είναι συναφής με τον πρώτο, αφορά στην αποτελεσματική εφαρμογή του δόγματος του πολέμου χαμηλής έντασης και αποσκοπεί στην καταστολή και την εξουδετέρωση εξεγέρσεων.

Η σύλληψη του Οτσαλάν έγινε δυνατή λόγω της συνεργασίας ανάμεσα στους δύο αυτούς τομείς, τους οποίους οι Αμερικανοί ανέπτυξαν και ανέδειξαν κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, για λόγους δικής τους κρατικής ασφάλειας, και τους εφάρμοσαν με επιτυχία σε αρκετές άλλες περιπτώσεις. Η πιο γνωστή από αυτές, με αναλογίες στην υπόθεση Οτσαλάν, είναι αυτή της παρακολούθησης, του εντοπισμού και της εξουδετέρωσης του Τσε Γκεβάρα και της αντάρτικης ομάδας του στα βουνά της Βολιβίας, το Φθινόπωρο του 1967.¹⁰

Το πρωτοποριακό βιβλίο των David Wise και Thomas B. Ross, *The Invisible Government* – που πρωτοκυκλοφόρησε στις Η.Π.Α. το 1964 και επανεκδόθηκε ενημερωμένο το 1974, με αφορμή το σκάνδαλο Γουότεργκέιτ και τις παρανομίες και την ανεξέλεγκτη δράση των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών εντός και εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών – αρχίζει ως εξής:

Σήμερα στις Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχουν δύο κυβερνήσεις. Η μία είναι η κυβέρνηση για την οποία διαβάζουν οι πολίτες στις εφημερίδες και μελετούν τα παιδιά στα περί πολιτείας βιβλία. Η άλλη είναι ένας διαπλεκόμενος μηχανισμός που βρίσκεται εν κρυπτώ και υλοποιεί τις πολιτικές των Ηνωμένων Πολιτειών στον Ψυχρό Πόλεμο. Η δεύτερη, άορατη κυβέρνηση μαζεύει πληροφορίες, κατασκοπεύει, επεξεργάζεται και εκτελεί μυστικές αποστολές σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η Αόρατη Κυβέρνηση δεν υφίσταται ως ένα επίσημο σώμα. Αποτελείται από μία χαλαρή και άμορφη ομάδα ατόμων και υπηρεσιών,

που προέρχονται από την ορατή κυβέρνηση. Δεν περιορίζεται όμως στην Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών [Central Intelligence Agency – CIA], αν και η CIA αποτελεί τον κεντρικό της φορέα. Ούτε και περιορίζεται στις εννέα [σήμερα είναι δεκατρείς] υπηρεσίες που συναποτελούν αυτό που ονομάζεται κοινότητα κατασκόπων [intelligence community]: το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας, την Υπηρεσία Κατασκόπων του Υπουργείου Άμυνας, την Εθνική Υπηρεσία Ασφαλείας, την Υπηρεσία Κατασκοπίας Στρατού, την Υπηρεσία Κατασκοπίας Ναυτικού, την Υπηρεσία Κατασκοπίας Αεροπορίας, το Γραφείο Κατασκοπίας και Έρευνας του Υπουργείου Εξωτερικών, την Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας και το Ομοσπονδιακό Γραφείο Διεξαγωγής Ερευνών. Η Αόρατη Κυβέρνηση περιλαμβάνει πολλά άλλα τμήματα και κρατικές υπηρεσίες, καθώς επίσης και άτομα που επιφανειακά εξυπηρετούν φυσιολογικές κρατικές ανάγκες. Συμπεριλαμβάνει ακόμα επιχειρήσεις, αλλά και θεσμικά όργανα που παρουσιάζονται ως ιδιωτικά.... [Η Αόρατη Κυβέρνηση] αποφασίζει για θέματα πολέμου και ειρήνης χωρίς τη γνώση των πολιτών... [με αποτέλεσμα] πολίτες που είναι ενήμεροι να υποψιάζονται ότι η εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α. κινείται στην πράξη σε αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη που διακηρύσσεται.

Η Αόρατη Κυβέρνηση είναι σχετικά καινούργιος θεσμός. Υπήρξε αποτέλεσμα δύο συσχετιζόμενων εξελίξεων: λόγω της ανόδου των Η.Π.Α. σε προεξάρχουσα θέση, ως παγκόσμια δύναμη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και λόγω της αμφισβήτησης της αμερικανικής ισχύος από το σοβιετικό κομμουνισμό... Για την αντιμετώπιση [της σοβιετικής] πρόκλησης, οι Ηνωμένες Πολιτείες άρχισαν να κατασκευάζουν ένα εκτενές [και σε παγκόσμιο επίπεδο] σύστημα περισυλλογής πληροφοριών και κατασκοπίας. Το σύστημα αυτό εξελίχθηκε [mushroomed] σε ένα εκπληκτικό μέγεθος, εκτός των διαφανών διαδικασιών και έξω από τις παραδοσιακές πολιτικές διεργασίες»¹¹.

Δεν έχω πρόθεση να καταγράψω και να παραθέσω λεπτομέρειες ως προς την εξέλιξη του αμερικανικού αυτού «συστήματος». Θα επικεντρωθώ, κυρίως, στην πιο σημαντική και την πιο «αόρατη» υπηρεσία της Αόρατης Κυβέρνησης, την Εθνική Υπηρεσία Ασφαλείας (National Security Agency – NSA), η οποία σχετίζεται άμεσα με τη θεματική που πραγματεύομαι. Συνοπτικά, όμως, και για λόγους αναφοράς θα πρέπει να λεχθούν μερικά στοιχειώδη πράγματα.¹²

Μετά την αιφνιδιαστική ιαπωνική επίθεση κατά του Περλ Χάρμπορ (7 Δεκεμβρίου 1941) και την απόφαση των Η.Π.Α. να συμμετάσχουν στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισε η συστηματική οργάνωση των υπηρεσιών κατασκοπίας και αντικατασκοπίας των Η.Π.Α., μία εκ των οποίων ήταν και το Γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών (Office of Strategic Services – OSS). Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η OSS διαλύθηκε και πολλοί από τους πράκτορές της

μετατάχθηκαν σε διάφορα υπουργεία. Με τη διακριτική του εξουσία, ο πρόεδρος Τρούμαν ίδρυσε, στις αρχές του 1946, έναν Εθνικό Φορέα Πληροφοριών (National Intelligence Authority) και την Κεντρική Ομάδα Πληροφοριών (Central Intelligence Group), τον προπομπό, δηλαδή, της CIA. Η μεγάλη όμως τομή, που δημιούργησε όλους τους μετέπειτα θεσμούς για θέματα εθνικής ασφάλειας, έγινε πάλι από την κυβέρνηση Τρούμαν, όταν το Κογκρέσο ψήφισε, τον Ιούλιο του 1947, το National Security Act of 1947. Το National Security Act of 1947 ήταν το νομοθετικό υπόβαθρο μιας στρατηγικής που ήδη βρισκόταν σε εφαρμογή (το Δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ ήδη διακηρύχθηκαν), για την αντιμετώπιση της Σοβιετικής Ένωσης, και αποσκοπούσε στη δημιουργία νέων θεσμών εθνικής ασφάλειας με την κατάργηση, τη συγχώνευση και το συντονισμό όλων των υφιστάμενων υπουργείων, θεσμών και υπηρεσιών που άπτονταν της εθνικής ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών. Καταργήθηκε, για παράδειγμα, το Υπουργείο Πολέμου (War Department), καθώς και η αυτονομία των τριών όπλων των Ενόπλων Δυνάμεων και δημιουργήθηκε το Υπουργείο Άμυνας ως συντονιστικό όργανο. Δημιουργήθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας (NSC), καθώς επίσης (στις 18 Σεπτεμβρίου 1947) η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών – CIA. Το μείζον ζητούμενο της ριζοσπαστικής αυτής αναδιοργάνωσης ήταν ο γενικός συντονισμός σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, δηλαδή το «πάντρεμα» όλων των δυνατοτήτων του κράτους και η «συμφιλίωση» των αναγκών για την άμυνα με αυτών για την οικονομία, έτσι ώστε οι πολιτικοί και στρατιωτικοί στόχοι των Η.Π.Α. να αντιστοιχούν με τις πραγματικές δυνατότητες του κράτους. Η CIA είχε εντολή να συντονίζει όλες τις άλλες υπηρεσίες πληροφοριών, να συμβουλεύει το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας ως προς το πρακτέο και να αναλαμβάνει και να εκτελεί «εντολές για άλλες υπηρεσίες που αφορούν σε θέματα κατασκοπίας και εθνικής ασφάλειας, κατόπιν οδηγιών του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας». Η νομοθεσία του 1947 δεν εξουσιοδοτούσε τη CIA να καταπιάνεται με όλα τα «βρόμικα παιχνίδια» –πραξικοπήματα, δολοφονίες, κ.λπ., για τα οποία έγινε πασίγνωστη και περιβόητη. Αυτά ακολούθησαν μετά από εντολές του NSC, των Αμερικανών προέδρων και τον πατριωτικό και ιεραποστολικό ζήλο των διευθυντών της (π.χ. του Allen Dulles), των σταθμαρχών (CIA station chiefs) και των μελών της υπηρεσίας.

Κατά το διάστημα μεταξύ του 1947 και της άνοιξης του 1950, όταν έγιναν αποδεκτές οι εισηγήσεις του Πολ Νίτσε (NSC 68), στρατιχοποιήθηκε ολοκληρωτικά η αμερικανική εξωτερική πολιτική με ιδεολόγημα τον αντικομμουνισμό. Ορισμένες φωνές διαμαρτυρίας, ακόμη και επιφυλάξεις από υψηλά ιστάμενα άτομα τέθηκαν στο περιθώριο.¹³ Το ξέσπασμα του πολέμου στην Κορέα «απέδειξε», την πιο κατάλληλη στιγμή, την ορθότητα της αμερικανικής στρατηγικής του αντι-κομμουνισμού.

Στο γιγαντιαίο αγώνα κατά της «διεθνούς κομμουνιστικής συνωμοσίας» προβάλλει ξεχωριστά και χωρίς ανταγωνιστή η συμβολή της Εθνικής Υπηρεσίας Ασφαλείας, NSA. Η NSA όπως και οι υπόλοιπες μυστικές υπηρεσίες των Η.Π.Α.

συντονίζονται από το διευθυντή της CIA, ο οποίος συμβούλευε, όπως ήδη αναφέρθηκε, το NSC, δηλαδή τον πρόεδρο. Όπως όμως ορθά παρατηρήθηκε, «με βάση την κατανομή κονδυλίων, το άτομο με τη μεγαλύτερη επιρροή [μέσα στην κοινότητα των κατασκοπών] είναι ο διευθυντής της NSA [DIRNSA – Director National Security Agency]» και όχι ο διευθυντής της CIA.¹⁴ Ο τελευταίος διαχειρίζεται περίπου 10-15% των μυστικών κονδυλίων για θέματα περισυλλογής πληροφοριών και κατασκοπίας. Τα υπόλοιπα κονδύλια διαχειρίζονται από το Υπουργείο Άμυνας, όπου υπάγονται η NSA και η άλλη επίσης σημαντική υπηρεσία, η Defense Intelligence Agency – DIA.¹⁵ Η NSA ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1952. Κάτω από εξαιρετικές συνθήκες μυστικότητας, ο πρόεδρος Τρούμαν εξουσιοδοτήσε με υπογραφή του τη δημιουργία της. Όλα τα σχετικά έγγραφα, το επτασέλιδο διατακτικό του Τρούμαν, που διέπει το καθεστώς της NSA, μέχρι και η ονομασία της είχαν χαρακτηριστεί ως άκρως απόρρητα και παραμένουν ως τέτοια, παρά το γεγονός ότι σήμερα πολλά έχουν γίνει γνωστά. Αντίθετα με τις άλλες υπηρεσίες, όπως τη CIA, που ιδρύθηκαν το 1947 με νομοθετική πράξη του Κογκρέσου, η NSA ιδρύθηκε με εκτελεστική πράξη. Δεν υπόκειται σε έλεγχο από το Κογκρέσο διότι δεν υπάρχει σχετική νομοθεσία. Το ίδιο το Κογκρέσο αναγκάστηκε να κλητεύσει την NSA, εξαναγκάζοντάς την να του κοινοποιήσει τα σχετικά με την ίδρυσή της έγγραφα.¹⁶

Η NSA έχει εύστοχα χαρακτηριστεί ως μία «γιγαντιαία ηλεκτρονική σκούπα (electronic vacuum cleaner) που μαζεύει όλες τις μορφές των ραδιο-τηλεπικοινωνιών, τις αδειάζει στους υπολογιστές... από τους οποίους ξεχύνονται όλα τα μυστικά του κόσμου για τη χρήση του προέδρου, των υψηλά ιστάμενων στελεχών της κυβέρνησης και των στρατιωτικών διοικητών στα πεδία των μαχών».¹⁷ Αποστολή της NSA, όπως υποστήριξαν οι συνήγοροι υπεράσπισής της σε δικαστική αγωγή εναντίον της, το 1978, είναι «η συλλογή πληροφοριών (intelligence) για ξένες χώρες, κάτι που επιτυγχάνει υποκλέπτοντας (intercepting) τις ραδιο-τηλεγραφικές επικοινωνίες ξένων κυβερνήσεων».¹⁸ Οι υποκλοπές γίνονται όταν τα μηνύματα μεταδίδονται με μικροκύματα μέσω της ατμόσφαιρας ή όταν επιστρέφουν μέσω δορυφόρων από το διάστημα ή με τη χρήση σταθερών ή κινητών (πλοίων, αεροπλάνων) πλατφορμών, που είναι διασκορπισμένες ανά την υφήλιο. Άλλοι, πιο πεζοί τρόποι είναι η παρέμβαση σε επίγεια, υπόγεια και υποθαλάσσια τηλεπικοινωνιακά καλώδια, η πρόσβαση σε κρατικούς, ημικρατικούς τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς ή και σε ιδιωτικές τηλεπικοινωνιακές εταιρείες.

Ίσως να ακούγεται απίστευτο, αλλά σταδιακά, από τη δεκαετία του '50 και μετά, οι Ηνωμένες Πολιτείες, μέσω της NSA κυρίως, έχουν κυριολεκτικά βραχυκυκλώσει ηλεκτρονικά την υφήλιο και μπορούν να παρακολουθούν ασταμάτητα όλες τις τηλεπικοινωνίες του κόσμου.¹⁹ Κάτι τέτοιο ήταν αδύνατο για το Μεγάλο Αδελφό του 1984. Παράλληλα, άλλες υπηρεσίες των Η.Π.Α. παρακολουθούν σε παγκόσμιο επίπεδο ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, τις σημαντικές ειδήσεις και κυρίως την αρθρογραφία των εφημερίδων και τις επιστημονικές δημοσιεύσεις.²⁰ Η ακατέργαστη ύλη τυγχάνει επεξεργασίας από ειδήμονες και κατα-

λήγει στα χέρια υψηλόβαθμων στελεχών της κυβέρνησης, για κατάλληλη χρήση και εκμετάλλευση, ή αποθηκεύεται για μελλοντική χρήση.

Για να είναι δυνατή η άμεση χρήση κρίσιμων πληροφοριών και λόγω του όγκου της ακατέργαστης ύλης, ακολουθείται χονδρικά η παρακάτω πρακτική: Για θέματα άμεσης προτεραιότητας και ύψιστης εθνικής ασφαλείας, το σύστημα είναι προγραμματισμένο για άμεση παρακολούθηση και άμεση ενημέρωση των ενδιαφερόμενων υπηρεσιών. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του Οτσαλάν το σύστημα προγραμματίστηκε να ανιχνεύει λέξεις κλειδιά, όπως Ocalan, PKK, Greece, Pangalos, Naxakis κ.λπ., όταν αυτές εμφανίζονταν σε οποιαδήποτε συνομιλία που μεταδιδόταν ηλεκτρονικά. Μόλις οι λέξεις αυτές κυκλοφορούσαν στον αέρα, η σχετική συνομιλία καταγραφόταν αυτόματα ή εμφανιζόταν άμεσα σε οθόνη παρακολούθησης. Όμως, και λέξεις κλειδιά να αποφεύγονταν, η ηλεκτρομαγνητική υπογραφή της φωνής της «Γιαγιάς» (Οτσαλάν), του «Μεγάλου Τραγουδιστή» (Πάγκαλος), του «κ. Κατεχάκη» (Αρχηγός ελληνικής Ε.Υ.Π.), της «δεσποινίδας Κατεχάκη» (πράκτορας Ε.Υ.Π. Καλεντερίδης) ήταν αρχειοθετημένες και μπορούσαν εύκολα να ανιχνευτούν. Βέβαια, στην περίπτωση του Οτσαλάν ίσως δεν χρειάστηκαν καν όλα αυτά (που χρησιμοποιούνται εδώ και ως παράδειγμα), διότι ο εντοπισμός, η σύλληψη και η παράδοση του Κούρδου ηγέτη έγιναν, όπως θα δούμε, με διαφορετικό και πιο αποτελεσματικό τρόπο.

Οι δυνατότητες, όμως, της NSA και του αμερικανικού συστήματος παρακολούθησης είναι πραγματικές, σε μεγάλο βαθμό αδιανόητες από τον πολίτη και χρησιμοποιούνται εδώ και δεκαετίες. Μερικά παραδείγματα επιτυχιών της NSA, από τα λίγα που έχουν διαρρεύσει, μπορούν να δώσουν μίαν έστω και μικρή εικόνα της αμερικανικής αυτής υπηρεσίας, που εύστοχα έχει χαρακτηριστεί «Παλάτι των Αινιγμάτων». Παραθέτω αμέσως μερικά παραδείγματα των επιτυχιών της NSA, αρχίζοντας με μια περίπτωση υποκλοπής κατά της ελληνικής πρεσβείας στην Ουάσιγκτον, που έγινε το 1964 και αφορούσε άμεσα τα συμφέροντα του Ελληνισμού. Μετά το πέρας της επίσκεψης του τότε πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου στην Ουάσιγκτον, το καλοκαίρι του 1964, και την απόρριψη του διχοτομικού για την Κύπρο σχεδίου Άτσεσον, ο πρόεδρος Τζόνσον κάλεσε τον Έλληνα πρέσβη Αλέκο Μάτσα για να του υποδείξει ότι η Ελλάδα έπρεπε να αποδεχτεί το αμερικανικό σχέδιο που προνοούσε και την παραχώρηση του Καστελόριζου στην Τουρκία, ώστε η τελευταία να αποδεχτεί τη «διπλή ένωση». Ο Μάτσας του απάντησε ότι το ελληνικό Σύνταγμα απαγόρευε την παραχώρηση ελληνικού εδάφους και ότι η ελληνική Βουλή ουδέποτε θα ψήφιζε κάτι τέτοιο. Οπότε, ο Τζόνσον του απάντησε επί λέξει:

Then listen to me, Mr. Ambassador, fuck your Parliament and your Constitution. America is an elephant. Cyprus is a flea. Greece is a flea. If those two fleas continue itching the elephant they may just get wacked by the elephant's trunk, wacked good.

Ταραχμένος ο Έλληνας πρέσβης, επιστρέφοντας στην πρεσβεία, έστειλε αμέσως κρυπτογραφημένο μήνυμα στην Ελλάδα που περιλάμβανε τη στιχομυθία του με τον Τζόνσον. Μέσα στα επόμενα λεπτά χτύπησε το τηλέφωνο του πρέσβη. Στην άλλη γραμμή ο πρέσβης Μάτσας ακούει έναν θυμωμένο Τζόνσον να του λέει: «Are you trying to get yourself in my bad books, Mister Ambassador? Do you want me to get really angry with you? That was a private conversation you and me had. You had no call putting in all them words I used on you. Watch your step». Και του έκλεισε το τηλέφωνο.²¹

Για χρόνια, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60, όταν άρχισε η διαρροή των μυστικών, η NSA υπέκλεπτε τα ραδιοτηλεφωνήματα Σοβιετικών ηγετών, μέσα από τις λιμουζίνες τους στους δρόμους της Μόσχας. Στα μέσα του '50, με τη βοήθεια της CIA, η NSA υπέκλεπτε από υπόγεια καλώδια, στο Ανατολικό Βερολίνο, τις επικοινωνίες του Σοβιετικού Στρατηγείου με τη Μόσχα. Στις 23 Απριλίου 1967, και ενώ αναλυτές της NSA κατέγραφαν τις επικοινωνίες του Soyuz 1, που μετέφερε τον κοσμοναύτη Vladimir Komanon στη Γη μετά από εικοσιεξάωρη παραμονή του στο διάστημα, εκπληκτοι κατέγραψαν τις τελευταίες τραγικές ώρες της ζωής του και την τελευταία του απεγνωσμένη κραυγή, όταν ο άτυχος κοσμοναύτης κυριολεκτικά αποτεφρώθηκε, διότι δεν άνοιξε το αλεξίπτωτο του διαστημοπλοίου του τη στιγμή που αυτό εισήλθε στην ατμόσφαιρα της Γης. Σε μια άλλη περίπτωση, το 1958, η NSA κατέγραψε τις συνομιλίες των Ρώσων πιλότων, που μόλις είχαν καταρρίψει ένα κατασκοπευτικό αεροσκάφος της NSA, το οποίο απογειώθηκε από την Τουρκία και παραβίασε τον εναέριο χώρο της Σοβιετικής Ένωσης, στην περιοχή της Σοβιετικής Αρμενίας. Υπάρχει, επίσης, και ένα ανάλογο περιστατικό, που έλαβε χώρα το 1967, όταν Ισραηλινοί αποτόλμησαν να επιτεθούν και να καταστρέψουν το κατασκοπευτικό πλοίο *Liberty* των Η.Π.Α., το οποίο υπέκλεπτε τις επικοινωνίες των Ισραηλινών στη διάρκεια του πολέμου των Έξι Ημερών. Ένα άλλο παράδειγμα που μπορεί να αναφερθεί είναι η κατέρριψη, το 1983, του νοτιοκορεατικού 747 (πτήση KAL 007), το οποίο παραβίασε το σοβιετικό εναέριο χώρο πάνω από τη χερσόνησο Σακαλίν. Η NSA κατέγραψε όλες, στην κυριολεξία, τις επικοινωνίες μεταξύ των Ρώσων πιλότων και των στρατιωτικών Αρχών. Οι συνομιλίες αυτές απεδείκνυναν ότι ο Ρώσος πιλότος, που κατέρριψε το επιβατικό αεροπλάνο στη διάρκεια της νύκτας, καθώς επίσης και οι προϊστάμενοί του στα αρχηγεία των Σοβιετικών Ενόπλων Δυνάμεων πίστευαν ότι κατέρριψαν ένα αμερικανικό κατασκοπευτικό αεροσκάφος, το οποίο έστειλε η NSA συχνά να κατασκοπεύει τη Σοβιετική Ένωση, παραβιάζοντας τον εναέριο χώρο της, και η σιλουέτα του έμοιαζε με αυτή του νοτιοκορεατικού που τελικά καταρρίφθηκε. Η αντίληψη αυτή των Σοβιετικών στοιχειοθετείται και από τις μαγνητοταινίες που είχαν υποκλαπεί. Όμως, οι Αμερικανοί δημοσιοποίησαν επιλεκτικά αποσπάσματα των μαγνητοταινιών και κέρδισαν την προπαγανδιστική νίκη, ότι οι Σοβιετικοί κατέρριψαν εν γνώσει τους ένα επιβατικό αεροσκάφος.²² Από τα μέσα της δεκαετίας του '70, οι Αμερικανοί ανέπτυξαν επίσης ένα υποδρύχιο σύστημα παρακολούθησης, που τους επέτρεπε να υποκλέπουν μηνύματα από υποδρύχια

καλώδια ποντισμένα γύρω από τη Σοβιετική Ένωση. Η επιχείρηση αυτή άρχισε από περιοχές υψηλού στρατιωτικού ενδιαφέροντος για τις Η.Π.Α., όπως το Βλαδιβοστόκ και το Μούρμανσκ, και σταδιακά επεκτάθηκαν σε όλες τις παράλιες περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, το σύστημα υποκλοπών από υποβρύχια καλώδια επεκτάθηκε και στη Μεσόγειο, στοχεύοντας χώρες όπως η Λιβύη του Καντάφι.²³

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί και το περιστατικό του εντοπισμού πάνω από την Μεσόγειο, στη διάρκεια της νύχτας, και του εξαναγκασμού σε αναγκαστική προσγείωση στην Ιταλία του αιγυπτιακού αεροσκάφους της γραμμής που μετέφερε τους τέσσερις Παλαιστινίους, οι οποίοι το 1985 κράτησαν ομήρους τους επιβάτες του Achille Lauro και δολοφόνησαν έναν από αυτούς. Η όλη επιχείρηση υπήρξε θαυμαστική και χρησιμοποιήθηκαν όλες οι τελευταίου τύπου δυνατότητες της NSA και των Αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων για την επιτυχία της. Όπως χαρακτηριστικά υπογράμμισε το εξειδικευμένο αμερικανικό περιοδικό *Aviation Week and Space Technology*, το περιστατικό αυτό «παρουσιάζει μια εικόνα της Μέσης Ανατολής, στην οποία και η πιο απλή συνομιλία μπορεί να παρακολουθείται, είτε από επίγειους σταθμούς είτε από πλατφόρμες που βρίσκονται εν πτήξει».²⁴ Τηρουμένων των αναλογιών, η παρακολούθηση του ιπτάμενου Οτσαλάν, εν έτει 1999, ήταν μια απλή υπόθεση ρουτίνας.

Πόλεμος χαμηλής έντασης: Στόχοι και επιδιώξεις

Ο δεύτερος τομέας δράσης των Η.Π.Α., που συνήργησε μαζί με την NSA για τη σύλληψη του Οτσαλάν, υπήρξε, όπως ήδη αναφέρθηκε, η αποτελεσματική εφαρμογή του δόγματος του πολέμου χαμηλής έντασης για την καταστολή και την εξουδετέρωση εξεγέρσεων. Το θέμα αυτό αποτελεί ένα πολύ μεγάλο κεφάλαιο της πολιτικής ιστορίας του μεταπολεμικού κόσμου, κυρίως στα πολεμικά θέατρα του Τρίτου Κόσμου. Λόγω όμως της φύσης του, το θέμα και οι μέθοδοι καταστολής ανταρσιών (counterinsurgency) παρέμενε πάντα στο περιθώριο της δημοσιότητας. Ο πόλεμος χαμηλής έντασης είχε, όμως, την τιμητική του στο Βιετνάμ (με προηγούμενο για τις Η.Π.Α. τις Φιλιππίνες, στις αρχές της δεκαετίας του '50). Στο Βιετνάμ ο πόλεμος χαμηλής έντασης τελειοποιήθηκε από τους Αμερικανούς ως «πολεμική επιστήμη», για να «μεταλαμπαδευτεί» από τους ίδιους σε άλλα μέρη του κόσμου, πάντοτε μέσα στα πλαίσια μιας αντικομμουνιστικής στρατηγικής, η οποία συνίστατο στην ανατροπή ή στην αποσταθεροποίηση «μη-φιλικών» προς τις Η.Π.Α. τριτοκοσμικών κυβερνήσεων ή την υποστήριξη και σταθεροποίηση «φιλικών κυβερνήσεων»²⁵. Στη μεταψυχροπολεμική εποχή η μάντρα του αντι-κομμουνισμού αντικαταστάθηκε από τη μάντρα της αντι-τρομοκρατίας. Οι μέθοδοι, όμως, παραμένουν ουσιαστικά οι ίδιες.

Σύμφωνα με εγχειρίδιο του αμερικανικού στρατού, έκδοσης 1986, πόλεμος χαμηλής έντασης σημαίνει:

«... περιορισμένος πολιτικο-στρατιωτικός αγώνας για την επίτευξη πολιτικών, στρατιωτικών, οικονομικών ή ψυχολογικών στόχων. Είναι συνήθως πόλεμος διαρκείας και χρησιμοποιεί μια γκάμα μεθόδων πίεσης από διπλωματικές και ψυχολογικές μέχρι μεθόδους τρομοκρατίας και ανταρσίας. Ο πόλεμος χαμηλής έντασης εμπλέκει ή προϋποθέτει τη χρήση στρατιωτικών δυνατοτήτων, αλλά όχι σύγκρουση ανάμεσα σε δυνάμεις τακτικών στρατών»²⁶.

Το στρατηγικό λάθος των Αμερικανών στο Βιετνάμ ήταν ότι, ενώ κέρδιζαν σε τακτικό επίπεδο τη μάχη της καταστολής, έπεσαν στην παγίδα του Βορειο-Βιετναμέζου στρατηγού Γκιαπ (πορθητή του Ντιεν Μπιεν Φου – Dien Bien Fou) και ανέπτυξαν τακτικό στρατό, με αποτέλεσμα το ανθρώπινο κόστος να τους γίνει απαγορευτικό. Για το λόγο αυτό, για τους Αμερικανούς το «σύνδρομο του Βιετνάμ», δηλαδή η ανάπτυξη αμερικανικών τακτικών δυνάμεων σε τριτοκοσμικούς πολέμους, πρέπει να αποφεύγεται και η αρχή αυτή αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του δόγματος του πολέμου χαμηλής έντασης. Η αμερικανική συμμετοχή στους μετά το Βιετνάμ πολέμους χαμηλής έντασης περιορίζεται στη φυσική παρουσία Αμερικανών συμβούλων (advisers), εκπαιδευτών (trainers) και στη συστηματική εκπαίδευση φιλικών δυνάμεων σε κέντρα εκπαίδευσης στις Η.Π.Α. και σε ειδικά διαμορφωμένες βάσεις των Αμερικανών – όπως αυτή που βρίσκεται στη ζούγκλα κοντά στη Διώρυγα του Παναμά ή σε περιοχές της Φλόριδας ή άλλες περιοχές των Η.Π.Α. – όπου οι φυσικές συνθήκες και η γεωγραφία έχουν ομοιότητες και αντιστοιχίες με πιθανά τριτοκοσμικά θέατρα πολέμου.

Α΄ Επιχείρηση Gladio και Τουρκία

Τα παραδείγματα πολέμων χαμηλής έντασης που καθοδηγήθηκαν από τους Αμερικανούς είναι πολλά. Κλασικές περιπτώσεις είναι το Αφγανιστάν, η Νικαράγουα, το Ελ Σαλβαδόρ, η Γουατεμάλα, η Κολομβία κ.λπ. Στις χώρες της Λατινικής Αμερικής η αμερικανική εμπλοκή σε πολέμους χαμηλής έντασης έχει ιστορία δεκαετιών. Θα περιοριστώ, όμως, στο παράδειγμα της Τουρκίας, εκεί που διεξάγεται ο πιο επιτυχημένος μέχρι σήμερα πόλεμος χαμηλής έντασης. Επιπλέον, και αντίθετα με όλες σχεδόν τις άλλες χώρες όπου εμπλέκονται οι Αμερικανοί, η Τουρκία είναι μέλος του ΝΑΤΟ, θεωρείται χώρα-κλειδί για τη Δύση και τις Η.Π.Α., οι οποίες διατηρούν, επιπλέον, και επιμέρους διμερείς στρατιωτικές σχέσεις με την Άγκυρα.

Η κεμαλική και νατοϊκή Τουρκία ίσως να αποτελεί την πλέον κλασική περίπτωση εφαρμογής του δόγματος του πολέμου χαμηλής έντασης. Εάν το δόγμα δεν υπήρχε, θα αναπτυσσόταν, διότι έπρεπε να εφαρμοσθεί στην Τουρκία. Εκεί άρχισε η εφαρμογή του από τη δεκαετία του '60 και συνεχίζεται να εφαρμόζεται, προσαρμοσμένο στα σημερινά δεδομένα, μέχρι και τις μέρες μας.

Είναι ευρέως διαδεδομένη η λανθασμένη εντύπωση ότι η σημερινή εξέγερση

των Κούρδων στη Νοτιο-ανατολική Τουρκία, ή, όπως ονομάζουν οι Κούρδοι την περιοχή αυτή, Βορειο-δυτικό Κουρδιστάν, εκδηλώθηκε το 1984. Οι νοτιο-ανατολικές περιοχές της Τουρκίας βρίσκονται από το 1925 συνεχώς κάτω από έκτακτο στρατιωτικό νόμο, διότι, λόγω του κουρδικού στοιχείου, οι περιοχές αυτές ελέγχονταν μόνο έμμεσα από την Άγκυρα. Η σύγχρονη κουρδική εξέγερση άρχισε ουσιαστικά από τη δεκαετία του '60 και τέθηκε υπό τον έλεγχο του Οτσαλάν και του PKK από τα μέσα της δεκαετίας του '70.²⁷ Κατά το γνωστό Τούρκο μεγαλοδημοσιογράφο Μεχμέτ Αλί Μπιράντ, η ανάγκη για την καταστολή της κουρδικής εξέγερσης υπήρξε ο πιο ουσιώδης λόγος για το πραξικόπημα του 1980.²⁸ Όλα τα άλλα προβλήματα της Τουρκίας μπορούσαν να τύχουν της κατάλληλης διαχείρισης, όχι όμως και το Κουρδικό, το οποίο απειλούσε ήδη από τότε την εδαφική ακεραιότητα της Τουρκίας. Την παραμονή του πραξικοπήματος, η πόλη του Ντιγιάρ-μπακίρ, που θεωρείται η ανεπίσημη πρωτεύουσα του Κουρδιστάν, βρισκόταν κάτω από τον πλήρη έλεγχο των Κούρδων εθνικιστών. Τέτοιος ήταν ο βαθμός ελέγχου και η ανυπαρξία του τουρκικού κράτους, ώστε, όταν πολιτικά αεροπλάνα προσγειώνονταν στο αεροδρόμιο της πόλης, οι Τούρκοι πιλότοι ανακοίνωναν στους επιβάτες: «Καλωσορίσατε στην πρωτεύουσα του Ανεξάρτητου Κουρδιστάν».²⁹

Για τον ουσιώδη αυτό λόγο, από τα μέσα της δεκαετίας του '60 ο τουρκικός στρατός, καθοδηγούμενος από τους Αμερικανούς, εφάρμοζε στη Νοτιο-ανατολική Τουρκία όλες τις αρχές του πολέμου χαμηλής έντασης.³⁰ Το σώμα εκείνο του τουρκικού στρατού που εφάρμοζε τον πόλεμο χαμηλής έντασης ήταν το Τμήμα Ειδικού Πολέμου (Special Warfare Department). Μέχρι το 1974 το τμήμα αυτό συστεγαζόταν στο Αρχηγείο της Αμερικανικής Στρατιωτικής Αποστολής στην Άγκυρα. Δημιουργήθηκε από τους Αμερικανούς και, μέχρι το 1973-74, χρηματοδοτείτο επίσης από τους Αμερικανούς.³¹

Κατά τον Birand, το 1959, οι Αμερικανοί εισηγήθηκαν στη στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας τη δημιουργία ενός τέτοιου τμήματος μετά τα γεγονότα στη Μέση Ανατολή – το πραξικόπημα στο Ιράκ το 1958, την κατάρρευση της δυτικόστροφης συμμαχίας του Συμφώνου της Βαγδάτης, την αμερικανική επέμβαση στο Λίβανο και τις απειλές για δυτικές στρατιωτικές επεμβάσεις στη Συρία και στο Ιράκ. Την ίδια αυτή περίοδο (Αύγουστος 1958) συνομολογήθηκε, όχι τυχαία, και μυστική στρατιωτική συμμαχία ανάμεσα στην Τουρκία και το Ισραήλ.³²

Όλα τα ανωτέρω (ακόμη και η δρομολόγηση των συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου για το Κυπριακό, το 1958-59) εντάσσονταν στα πλαίσια μιας ευρύτερης αμερικανικής στρατηγικής η οποία αποσκοπούσε στη συσπείρωση των δυτικών και φίλο-αμερικανικών καθεστώτων της περιοχής για την καταπολέμηση των «εξωτερικών και εσωτερικών κινδύνων», που επιδουλεύονταν την «εδαφική ακεραιότητα» και τις «δημοκρατικές ελευθερίες» των κρατών του ελεύθερου δυτικού κόσμου.³³

Το θέμα της δημιουργίας στην Τουρκία (όπως και στην Ελλάδα λίγα χρόνια πρωύτερα – το 1955) του Τμήματος Ειδικού Πολέμου εντασσόταν στα πλαίσια

μιας πολύ συγκεκριμένης και εκλεπτυσμένης τακτικής. Αυτή ήταν η τακτική του ανορθόδοξου πολέμου μέσα στη Δυτική Ευρώπη και στις χώρες του NATO, που θα καταλαμβάνονταν στρατιωτικά από τους Σοβιετικούς σε περίπτωση πολεμικής σύρραξης ανάμεσα στα δύο στρατόπεδα. Η αναφορά είναι στο σχέδιο με την κωδική ονομασία *Επιχείρηση Gladio* (Ξίφος), του οποίου η ύπαρξη πρωτοαποκαλύφθηκε στην Ιταλία το 1990, από Ιταλό δικαστή στη Βενετία, στα πλαίσια δικαστικής έρευνας για τη διαλεύκανση μυστηριωδών εκρήξεων και άλλων τρομοκρατικών ενεργειών που δακτυλόδειχναν ακροδεξιές οργανώσεις στην Ιταλία και φασιστικά κυκλώματα.³⁴ Συνοπτικά, η *Επιχείρηση Gladio* οργανώθηκε από τις αμερικανικές μυστικές και στρατιωτικές υπηρεσίες της δεκαετίας του '50. Συμπεριλάμβανε όλες σχεδόν τις χώρες του NATO, αλλά και ουδέτερα κράτη, όπως η Ελβετία, η Αυστρία και η Σουηδία. Μέλη της οργάνωσης ήταν ενεργά όργανα των ενόπλων δυνάμεων, άτομα που αφυπηρετήσαν από τις ένοπλες δυνάμεις, καθώς και πολίτες, πολλοί εκ των οποίων υπήρξαν μέλη της αντίστασης κατά των Γερμανών. Στη Δυτική Γερμανία, όμως, πολλά από τα μέλη της *Gladio* ήταν πρώην όργανα των SS και των μυστικών υπηρεσιών της Ναζιστικής Γερμανίας, τα οποία οι Αμερικανοί στρατολόγησαν για την καταπολέμηση του κομμουνισμού.

Η οργάνωση *Gladio* είχε διττό σκοπό. Κύριος σκοπός ήταν η ανάπτυξη δράσης στα «νώτα» του σοβιετικού κατοχικού στρατού. Για το λόγο αυτό, και με τη γνώση των δυτικών κυβερνήσεων, αποθηκεύθηκαν σε διάφορες μυστικές τοποθεσίες όπλα, εκρηκτικές ύλες, χρήματα, χρυσός, ραδιοπομπείς κ.λπ., τα οποία θα χρησιμοποιούσαν οι ομάδες αυτές (*stay-behind groups* ονομάζονταν από τους Αμερικανούς) για τον ανορθόδοξο πόλεμο κατά των σοβιετικών δυνάμεων. Ο δεύτερος σκοπός της οργάνωσης *Gladio* ήταν άμεσος και πολιτικός. Η οργάνωση θα δραστηριοποιείτο, όπως και έγινε, εντός της συγκεκριμένης χώρας για την καταπολέμηση, ακόμη και φυσική εξόντωση των ιδεολογικών της αντιπάλων, δηλαδή, των «φιλοκομμουνιστών», των «πεμπτοφαλαγγιτών» και των «συνοδοιπόρων».

Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι, στην τουρκική εκδοχή της επιχείρησης *Gladio*, ο νεοφασίστας Αλπασλάν Τουρκές, γνωστός θαυμαστής του Χίτλερ και αξιωματούχος στις Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις, διεδραμάτισε καθοριστικό ρόλο τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Ήταν από τους πρώτους, αν όχι ο πρώτος, που στρατολογήθηκε από τους Αμερικανούς για το σκοπό αυτό στην Τουρκία. Πέραν της άμεσης εμπλοκής του τουρκικού στρατού, το πολιτικό σκέλος οργανώθηκε από τον Τουρκές.³⁵ Το πολιτικό αυτό σκέλος ήταν η οργάνωση των Γκρίζων Λύκων, οι οποίοι οργανώθηκαν, χρηματοδοτήθηκαν, ανδρώθηκαν και έδρασαν στα πλαίσια της ευρύτερης στρατηγικής της *Επιχείρησης Gladio*. Ο και έδρασαν στα πλαίσια της ευρύτερης στρατηγικής της *Επιχείρησης Gladio*, όπως και στην Ιταλία αλλά σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, ήταν η στρατηγική της έντασης (*strategy of tension*) που υλοποιείτο με βομβιστικές επιθέσεις, δολοφονίες, απαγωγές, εκβιασμούς κ.λπ. Η στρατηγική αυτή επέτρεπε στο κεμαλικό κράτος να ελέγχει εσωτερικά τις πολιτικές εξελίξεις και, ανά διαστήματα, να δικαιολογεί στρατιωτικές επεμβάσεις και παρεμβάσεις. Κλασικές περιπτώσεις υπήρξαν τα πραξικοπή-

ματα του 1971 και του 1980. Οι Γκρίζοι Λύκοι ήταν, εν γνώσει των Αμερικανών, νομιμοποιημένες παρακρατικές οργανώσεις, με διεθνείς διασυνδέσεις μέσω του διεθνούς κυκλώματος του *Gladio*.³⁶ Υπήρξαν, επίσης, και τα πρωτοκλασάτα μέλη των παραστρατιωτικών οργανώσεων στην Τουρκία, που αργότερα θα ονομασθούν *Contra*, και που θα διευρυνθούν, ώστε να συμπεριλαμβάνουν και κουρδικές φυλές προσκείμενες προς την Άγκυρα, με στόχο το «βρόμικο πόλεμο» κατά του ΡΚΚ.

Το στρατιωτικό σκέλος της τουρκικής εκδοχής της *Επιχείρησης Gladio*, με άμεση αμερικανική εμπλοκή, αφορούσε στη δράση με πόλεμο χαμηλής έντασης εντός της Τουρκίας, και συγκεκριμένα κατά των Κούρδων ανταρτών και του κουρδικού εθνικισμού. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 οι δύο στόχοι της *Επιχείρησης Gladio* στην Τουρκία, ο πολιτικός και ο στρατιωτικός, συγχωνεύθηκαν. Άρχισε, σε μεγάλη και οργανωμένη έκταση, ο «βρόμικος πόλεμος» κατά των Κούρδων, που συνδυάζε πολιτικές εκτελέσεις από παρακρατικές ομάδες, υπό την εποπτεία όμως του στρατού, και συντονισμένη στρατιωτική δράση, που εφαρμόζε ευλαδικά όλες τις αρχές του πολέμου χαμηλής έντασης.³⁷ Επειδή, όμως, ο «βρόμικος» αυτός πόλεμος δεν μπορούσε πλέον να δικαιολογηθεί στα πλαίσια και στο όνομα του αντικομμουνισμού, βαπτίστηκε ως «αντι-τρομοκρατικός αγώνας» και αγώνας κατά της «διεθνούς τρομοκρατίας». Επίσης, για πιο αποτελεσματική προπαγάνδα, εντάχθηκε σε ένα διεθνή αγώνα κατά της «ναρκο-τρομοκρατίας». Ανάλογους ή παρόμοιους «αγώνες» διεξήγαγαν και άλλοι σύμμαχοι των Η.Π.Α. στην Κεντρική και Λατινική Αμερική, πάντοτε υπό την καθοδήγησή τους, αλλά και χώρες όπως το Ισραήλ, το οποίο, για λόγους εθνικού συμφέροντος όπως και για άλλους σύνθετους λόγους, ανέπτυξε διεθνή και αυτόνομη από τις Η.Π.Α. δράση υποστηρίζοντας αντιδημοκρατικά κράτη και κράτη-παρίες ανά την υφήλιο.³⁸

Β' Κ.Υ.Π./Ε.Υ.Π. - ΕΛ.ΑΣ.: Εξαρτήματα των Η.Π.Α.

Αναφορικά με τον, υπό αμερικανική ηγεσία και καθοδήγηση, διεθνή αντι-τρομοκρατικό αγώνα, πρέπει να υπογραμμισθεί και μια άκρως σημαντική και άμεσα σχετική με την Ελλάδα εξέλιξη στον τομέα αυτό. Από τις αρχές του 1980, συστηματικά και υπομονετικά και στη βάση ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου, οι Αμερικανοί άρχισαν την οργανωμένη εκπαίδευση σε διάφορα κέντρα στις Ηνωμένες Πολιτείες των υπό δημιουργία αντιτρομοκρατικών ομάδων συμμαχικών και φίλων κρατών. Κυριολεκτικά, η αφρόκρεμα των ομάδων αυτών πέρασε και συνεχίζει να περνά από κέντρα εκπαίδευσης των Η.Π.Α. Εκεί, οι ηγεσίες και τα μέλη των ομάδων εκπαιδεύονται στις τεχνικές και τη φιλοσοφία των αντικειμένων τους και εξοπλίζονται με τα κατάλληλα όπλα και τεχνολογία. Η καθοριστική όμως διάσταση της εκπαίδευσης υπήρξε, πρωτίστως, η δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων και διασυνδέσεων ανάμεσα στους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευόμενους. Με την εξαιρετικά αποτελεσματική αυτή μέθοδο, οι Αμερικανοί «αποκατέστησαν» τις σχέσεις τους με τις αστυνομικές και άλλες Αρχές συμμαχικών και φιλικών τους κρατών σχεδόν ανά την υφήλιο. Σε ορισμένες περιπτώσεις κρα-

τών, όπως της Ελλάδας και της Κύπρου, δημιουργήθηκαν, από τη δεκαετία του '80, θεσμικές και διαπροσωπικές προσβάσεις (friendly assets), με αποτέλεσμα, σε θέματα που αφορούν την ασφάλεια των Η.Π.Α., το σύστημα να λειτουργεί αυτόματα (ρομποτικά), εξυπηρετώντας τις αμερικανικές ανάγκες και προτεραιότητες.³⁹ Στην περίπτωση του Οτσαλάν, το ελληνικό σκέλος του συστήματος λειτουργήσε ακριβώς όπως αναμενόταν: ρομποτικά. Οι Έλληνες, με την ιδιομορφία που τους χαρακτηρίζει, προσέθεσαν απλά το κερασάκι της φαρσοκιμωδίας στην υπόθεση.

Στη σύλληψη του Οτσαλάν όμως, και αυτό πρέπει να υπερτονισθεί, οι μυστικές υπηρεσίες της Ελλάδας, και κατ' επέκταση και η ίδια η Ελλάδα δεν ήταν παρά ο πέμπτος τροχός της άμαξας. Υποστήριζε ότι τον καθοριστικό ρόλο διεδράματίσαν από την αρχή οι Ηνωμένες Πολιτείες, λόγω των εκπληκτικών τεχνολογικών δυνατοτήτων τους, και ότι αυτό έγινε στα πλαίσια μιας ευρύτερης στρατηγικής για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων ασφαλείας τους. Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η στρατηγική αυτή είχε ιδεολογικό υπόβαθρο πρωτίστως τον αντι-κομμουνισμό και σε δεύτερο βαθμό την αντι-τρομοκρατία. Μετα-ψυχροπολεμικά, όμως, ο «αντι-τρομοκρατικός αγώνας» μετεξελίχθηκε σε κυρίαρχο στοιχείο. Και στις δύο περιόδους έχουμε την άμεση πολιτική εμπλοκή των Αμερικανών και των στρατιωτικών και κατασκοπευτικών τους μηχανισμών.

Ο Πόλεμος χαμηλής έντασης κατά των Κούρδων και η εμπλοκή των Η.Π.Α.

Ολοκληρώνω με μια σύντομη αλλά πολύ συγκεκριμένη αναφορά στον «πόλεμο χαμηλής έντασης» των Τούρκων κατά των Κούρδων και την άμεση εμπλοκή των Αμερικανών στον πόλεμο αυτό και πώς, φυσιολογικά, η αгаστή αυτή συνεργασία ήταν η άλλη πλευρά του νομίσματος σχετικά με τη σύλληψη του Οτσαλάν.

Τουλάχιστον από το 1958 μέχρι το 1971 Αμερικανοί πρασινοσκούφηδες κομάντος (Green Berets), που δρούσαν και στο Βιετνάμ, εκπαιδευαν μέσα στην Τουρκία (στη δασώδη περιοχή Bolu) μέλη του Τμήματος Ειδικού Πολέμου στην τεχνική καταστολής ανταρσιών (counterinsurgency).⁴⁰ Οι εκπαιδευμένοι Τούρκοι, γνωστοί από τότε ως «Κόντρας», αναπτύχθηκαν στις κουρδικές περιοχές και άρχισαν συντονισμένη δράση στις αρχές του 1970. Το ευαγγέλιο των εκπαιδευτών και των εκπαιδευομένων ήταν το εγχειρίδιο *Repression of Popular Uprisings, Theory and Praxis*, που γράφτηκε από το στέλεχος της CIA David Gallula, και το οποίο, ήδη από το 1965, μεταφράστηκε στα Τουρκικά από το τουρκικό επιτελείο και μοιράστηκε σε 1.750 αντίτυπα σε υψηλόβαθμα στελέχη του τουρκικού στρατού. Συμβουλευεί, μεταξύ άλλων, ο Gallula:

«η ασφάλεια [μιας χώρας] δεν κινδυνεύει μόνο από εξωτερικούς εχθρούς. Υπάρχουν εσωτερικές απειλές πολύ πιο επικίνδυνες, όπως είναι οι προσπάθειες για εσωτερικές μεταρρυθμίσεις. Οι μεταρρυθμίσεις αυ-

τές είναι καμουφλισμένες επιθέσεις... [π.χ.] εμφύλιοι πόλεμοι, εξεγέρσεις, αλλά επίσης και δημοκρατικά μεταρρυθμιστικά κινήματα. Πρόθεσή μας είναι να σταματήσουμε την άνοδο τέτοιων κινήματων... Για την ασφάλεια [των Η.Π.Α.] και την ασφάλεια μη κομμουνιστικών και φιλικών κρατών... πρέπει να βοηθήσουμε με τη χρήση βίας».

Ένα εξίσου σημαντικό εγχειρίδιο του τουρκικού στρατού, το οποίο γράφτηκε από επίλεκτο μέλος του Τμήματος Ειδικού Πολέμου, τον Cahit Vural, είναι το *Introduction to the Guerillas*. Μεταξύ άλλων, το εγχειρίδιο αυτό περιέχει κεφάλαια για την αποτελεσματική χρήση προβοκατόρων και προβοκατόρικων πράξεων. Γράφει ο Vural σχετικά: «Σε μεγάλες πόλεις προβοκατόρες χρησιμοποιούνται στα πανεπιστήμια, σε εργοστάσια, σε εκπαιδευτικά κέντρα... Οι πράκτορες αυτοί καταστρέφουν, προκαλούν, δολοφονούν και οργανώνουν ληστείες ως εργαλεία για την πραγμάτωση των στόχων». Όσοι γνωρίζουν στοιχειωδώς την πρόσφατη πολιτική ιστορία της Τουρκίας αναγνωρίζουν την υλοποίηση των μεθόδων αυτών και την αποτελεσματικότητα της τακτικής αυτής με συγκεκριμένα γεγονότα.⁴¹

Αναφορικά με το Κουρδικό, η βασική στρατηγική παραμένει ο φυσικός διαχωρισμός των ανταρτών από τον πληθυσμό.⁴² Στην πρώτη αυτή φάση η προσπάθεια είναι να «εκδιωχθούν» οι αντάρτες από ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, μέσα στον οποίο ο στρατός προσπαθεί να «βοηθήσει» οικονομικά τον πληθυσμό και να δημιουργήσει την ψευδαίσθηση για ένα καλύτερο μέλλον. Στη δεύτερη φάση αναδιοργανώνονται οι τοπικοί κρατικοί μηχανισμοί και οργανώνεται ένα αποτελεσματικό σύστημα περισυλλογής πληροφοριών, ώστε ο τοπικός πληθυσμός να πεισθεί για την παρουσία του κράτους και έτσι να συμμετέχει «εθελοντικά» στα υπό κρατικό έλεγχο σώματα «αυτοπροστασίας» ή «αυτοάμυνας». Στην τρίτη φάση η παρουσία του στρατού «υποβαθμίζεται», αλλά παραμένει το σύστημα ελέγχου και παροχής στοιχειωδών υπηρεσιών. Σε καμιά, όμως, περίπτωση δεν υλοποιούνται ριζικές αλλαγές, μεταρρυθμίσεις και εκδημοκρατισμός — που είναι οι στόχοι των ανταρτών και τα γενεσιουργικά αίτια της εξέγερσης. Όλα αρχίζουν και τελειώνουν με τη διασφάλιση της κρατικής ασφάλειας. Υλοποιείται «εκδημοκρατισμός» τύπου Ποτέμκιν, που αποκλείει τους αντάρτες, ενισχύει την πόλωση και τη στρατηγική της έντασης και αποσκοπεί στη δαιμονοποίηση των ανταρτών, οι οποίοι χαρακτηρίζονται «τρομοκράτες».⁴³

Η κυβέρνηση των Η.Π.Α. ουδέποτε παραδέχθηκε την άμεση ανάμειξή της στην καταστολή της κουρδικής εξέγερσης στην Τουρκία. Η ανάμειξη, όμως, αυτή τεκμηριώνεται στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου από τα στοιχεία που έχουν ήδη παρατεθεί, αναφορικά με το ιδεολογικό υπόβαθρο και τη συγκεκριμένη πρακτική των Η.Π.Α. για την καταστολή εθνικο-απελευθερωτικών κινήματων. Σε ό,τι αφορά στη μετα-ψυχροπολεμική περίοδο, τα χειροπιαστά στοιχεία είναι μεν λιγότερα αλλά παραμένουν αδιάσειστα. Η συμμετοχή των Η.Π.Α. στην καταστολή της κουρδικής εξέγερσης λαμβάνει χώρα, όπως τονίσθηκε, στα πλαίσια του αγώνα κατά της τρομοκρατίας. Το PKK έχει χαρακτηριστεί τρομοκρατική οργάνωση και ο ηγέ-

της του ως τρομοκράτης από την κυβέρνηση των Η.Π.Α. Εξ ορισμού το PKK και η ηγεσία του διώκονται και καταδιώκονται από τις Η.Π.Α.⁴⁴ Υπάρχει όμως και το επιπρόσθετο αδιάσειστο στοιχείο που είναι η τεκμηριωμένη φυσική παρουσία μελών των Ειδικών Δυνάμεων των Η.Π.Α., και συγκεκριμένα της ομάδας Seals (US Naval Special Warfare Unit 2), στα βουνά του Κουρδιστάν. Η παρουσία αυτή γνωρίζουμε ότι έλαβε χώρα τον Αύγουστο του 1997. Οι Seals συνεργάστηκαν με ομάδα Τούρκων καταδρομέων (Turkish Mountain Commandos), αποστολή των οποίων ήταν ο πόλεμος κατά των Κούρδων. Η συνεργασία Αμερικανών και Τούρκων έγινε στα πλαίσια «κοινής εκπαίδευσης», που εξελίχθηκε σε κοινή ειρηνική επίθεση για την «κατάληψη» συγκεκριμένης βουνοκορυφής. Κατά τους Αμερικανούς, που κράτησαν το θέμα μυστικό, στόχος της αποστολής ήταν

«η ενίσχυση των φιλικών θεσμών και η δημιουργία σχέσεων συνεργασίας... η διαπίστωση των αναγκών μελλοντικής εκπαίδευσης των Τούρκων και η εγκαθίδρυση ενός δικτύου για μελλοντικά εκπαιδευτικά γυμνάσια ανάμεσα στις τουρκικές και αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις».

Το σημαντικό στοιχείο που προαναφέρεται προκύπτει από μια αποκαλυπτική έρευνα της δημοσιογράφου της *Washington Post* Dana Priest, που δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 1998. Οι σχετικές έρευνες της Dana Priest και του Douglas Farah, δημοσιογράφου της *Washington Post* επίσης, άρχισαν με αφορμή τα γεγονότα που εξανάγκασαν το δικτάτορα της Ινδονησίας Σουχάρτο, και προσφιλή σύμμαχο των Αμερικανών, να αποσυρθεί και να παραδώσει την εξουσία σε υφισταμένους του. Στη διάρκεια της διαδικασίας αποχώρησης του Σουχάρτο, που συνοδεύτηκε και επισπεύστηκε λόγω ογκωδών διαδηλώσεων, αποκαλύφθηκε ότι οι Ειδικές Δυνάμεις της Ινδονησίας (Kopassus), που ευθύνονταν για το «βρόμικο πόλεμο» – δηλαδή θανάτους, εξαφανίσεις, βασανιστήρια και εκβιασμούς – κατά της αντιπολίτευσης και των αντιφρονούντων, εκπαιδεύονταν από τις αντίστοιχες Ειδικές Δυνάμεις των Η.Π.Α. Η εκπαίδευση λάμβανε χώρα μυστικά, χωρίς τη γνώση του αμερικανικού Κογκρέσου και κατά παράβαση της σχετικής αμερικανικής νομοθεσίας. Στη σειρά των άρθρων που δημοσιεύτηκαν το δεύτερο ήμισυ του 1998, αποκαλύφθηκε ένα εκτεταμένο και συστηματικά οργανωμένο πρόγραμμα του αμερικανικού Πενταγώνου και των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών. Το πρόγραμμα αυτό υλοποιείτο, σχεδόν ανεξέλεγκτα, σε δεκάδες χώρες του κόσμου με σοβαρές ενδείξεις ότι, μέσω του προγράμματος αυτού, εκπαιδεύονται, ενισχύονται και υποστηρίζονται παντοιοτρόπως άτομα και δυνάμεις φιλικών προς τις Η.Π.Α. κυβερνήσεων, που παραβιάζουν κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα και εμπλέκονται σε όλων των ειδών τις παρανομίες, μεταξύ των οποίων την εμπορία ναρκωτικών, τα βασανιστήρια, και τις οργανωμένες εκτελέσεις (death squad murders).⁴⁵

Το σύνολο των αποκαλύψεων καταδεικνύει την άμεση σχέση και αρωγή των αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων, καθώς επίσης και τη γνώση των άμεσα υπευ-

θύνων στο Πεντάγωνο ως προς τα τεκταινόμενα, τις διαιότητες και τους «βρόμικους πολέμους», που διεξάγονται σε φιλικά προσκείμενες ή συμμαχικές με τις Η.Π.Α. χώρες, όπως είναι η Ινδονησία, το Πακιστάν, η Τουρκία, η Κολομβία, το Ελ Σαλβαδόρ, το Περού, η Παραγουάη, η Βολιβία, η Γουατεμάλα, η Ρουάντα, το Ζαΐρ (Κονγκό) κ.λπ.

Η επίσημη θέση του Πενταγώνου είναι ότι η αμερικανική στρατιωτική βοήθεια, η αρωγή και η εκπαίδευση δημιουργούν προσβάσεις προς τις στρατιωτικές ηγεσίες των αυταρχικών και δεσποτικών αυτών κρατών, και έτσι επιτρέπει στους Αμερικανούς εκπαιδευτές να εμφυτεύουν τις «αρχές της δημοκρατίας» και του σεβασμού των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων» σε ηγετικά στελέχη της στρατιωτικής ελίτ των κρατών αυτών⁴⁶. Όπως όμως τεκμηριώνεται από τις σχετικές έρευνες, στην πράξη συνέβαινε και συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Οι στρατιωτικοί αυτοί χρησιμοποιούν την αμερικανική βοήθεια και τις τεχνικές που αποκομίζουν για να καταδυναστεύουν τους πολίτες των κρατών τους, και το γεγονός αυτό είναι εν γνώσει των Αμερικανών. Η Τουρκία και ο πόλεμος κατά των Κούρδων είναι μια τέτοια περίπτωση, ίσως η πιο σημαντική για τους Αμερικανούς, όχι όμως η μοναδική, όπως αποδεικνύουν πληθώρα άλλα παραδείγματα.⁴⁷

Συμπεράσματα

Στη μελέτη αυτή προσπάθησα να καταδείξω τη συνάρτηση ανάμεσα στην αμερικανική τεχνολογία και ιδεολογία, και ενός συγκεκριμένου γεγονότος – αυτού της εντόπισης, της σύλληψης και της παράδοσης του αρχηγού του PKK στην Τουρκία. Με ιδεολογικό λάβαρο τον αντικομμουνισμό, αλλά και με πλήρη επίγνωση ότι η ιδεολογία αυτή εξυπηρετούσε πρωτίστως τα εθνικά συμφέροντα ασφαλείας των Η.Π.Α. σε ένα πολιτικοστρατιωτικό αγώνα κατά της Σοβιετικής Ρωσίας, η Ουάσιγκτον έστησε ένα σύστημα περισυλλογής πληροφοριών σε παγκόσμιο επίπεδο, που βασιζόταν στην εξελισσόμενη, με γεωμετρικούς ρυθμούς, στρατιωτική τεχνολογία, η οποία ξεπερνούσε κατά πολύ, όπως τόνισα, τις δυνατότητες του Μεγάλου Αδελφού του Όργουελ. Το σύστημα αυτό στηριζόταν, κατά κύριο λόγο, στην υποκλοπή επικοινωνιών (communications intelligence comint) και τηλεπικοινωνιών (electronic intelligence elint). Το σύστημα, όμως, υπέφερε από μια αδυναμία, που είναι εγγενής σε όλα τα συστήματα που βασίζονται στην τεχνολογία. Η τρωτότητά του αφορούσε στην αδυναμία του να εκτιμήσει ορθά τον ανθρώπινο παράγοντα και το απρόβλεπτο της συμπεριφοράς του.

Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι υπό αμερικανική ηγεμονία αντι-κομμουνιστικές συμμαχίες, οι διμερείς σχέσεις και η δράση υπηρεσιών, όπως η CIA και η DIA, αλλά και ελεγχόμενων οργάνωσεων, όπως η *Gladio*, δημιούργησαν εκείνες τις συνθήκες που επιτρέπουν σήμερα στους Αμερικανούς να συμπληρώνουν τις τεχνολογικές τους δυνατότητες και να τις αξιολογούν ορθά με τη συμβολή του ανθρώπινου παράγοντα (human intelligence -humint). Από τις αρχές της δεκαετίας

του '80, και κυρίως στη μετα-ψυχροπολεμική περίοδο, ο αγώνας κατά της «διεθνούς τρομοκρατίας» αντικατέστησε σε μεγάλο βαθμό τον «αντικομμουνισμό», ως συσπειρωτική ιδεολογία. Τηρουμένων των αναλογιών, το πρόσχημα του «αντι-τρομοκρατικού αγώνα» λειτουργεί σήμερα για την εξυπηρέτηση των κρατικών συμφερόντων ασφαλείας των Η.Π.Α., όπως και ο αντι-κομμουνισμός στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Η χρήση της λέξης «πρόσχημα» γίνεται εσκεμμένα, διότι σε ό,τι αφορά στο κεφάλαιο τρομοκρατία – που όντως υφίσταται σήμερα και πρέπει να καταπολεμηθεί, αφού θύματα της τρομοκρατίας είναι οι αθώοι πολίτες – οι Η.Π.Α. και οι προνομιακοί σύμμαχοι και συνεργάτες της έχουν υιοθετήσει επί της ουσίας τις αρχές της επίσημης γλώσσας του κράτους της Ωκεανίας του 1984, δηλαδή τη Newspeak.⁴⁸ Στη γλώσσα αυτή η διαδικασία σκέψης του *doublethink* είναι εκ των ουκ άνευ. Κατά τον Όργουελ, *doublethink* «σημαίνει να έχεις την ικανότητα να υιοθετείς (hold) δύο αντιφατικά πιστεύω» και να λειτουργείς φυσιολογικά στη βάση αυτής της αντίφασης. Η διαδικασία αυτή πρέπει να είναι συνειδητή, αλλά ταυτόχρονα και υποσυνείδητη, ώστε να ξεγελάς αλλά ταυτόχρονα και να ξεγελιέσαι.

«Πρέπει να λες εσκεμμένα ψέματα, αλλά ταυτόχρονα να τα πιστεύεις, να ξεχνάς ένα ενοχλητικό γεγονός, αλλά, όταν δημιουργείται ξανά η ανάγκη να το επαναφέρεις στη μνήμη για όσο χρόνο χρειάζεται, να διαψεύδεις την πραγματικότητα, την οποία όμως πρέπει να έχεις υπόψη, παρά το γεγονός ότι τη διαψεύδεις».

Σε τελική ανάλυση, λέει ο Όργουελ, οι πιο ευφυείς χρήστες της γλώσσας της Ωκεανίας, δηλαδή οι εφευρέτες της *doublethink*, γνωρίζουν ότι είναι κατ' ουσίαν «ένα σύστημα πνευματικής απάτης» και ότι

«στην κοινωνία μας αυτοί που κατέχουν τις καλύτερες γνώσεις για τα πεπραγμένα είναι αυτοί [αντίθετα με το λαό] που δεν έχουν επίγνωση του τι συμβαίνει γύρω τους. Ο γενικός κανόνας είναι ότι όσα περισσότερα γνωρίζεις τόσο περισσότερο αυταπατάσαι: όσο πιο ευφυής τόσο πιο παράλογος...»

Έτσι οι Κούρδοι είναι «τρομοκράτες», ενώ οι Κοσοβάροι οι «πολεμιστές της ειρήνης». Ο Αραφάτ υπήρξε και τα δύο, και «τρομοκράτης» και «πολεμιστής ειρήνης». Αυτό επιβάλλει η αρχή της σκοπιμότητας, ενώ η διαδικασία του *doublethink* επιτρέπει την υιοθέτηση και των δύο ιδιοτήτων του Αραφάτ. Στην περίπτωση δε των νατοϊκών βομβαρδισμών κατά της Σερβίας, βομβαρδίζονται και σκοτώνονται αθώοι για να σωθούν αθώοι, από έναν αμυντικό συνασπισμό, που, για να επιτελέσει τα αμυντικά του καθήκοντα, πρέπει να επιτεθεί. Έτσι, ο πόλεμος γίνεται ειρήνη, η ειρήνη πόλεμος ή, κατά το δόγμα του πολέμου χαμηλής έντασης, επιτυγχάνεται η «βίαιη ειρήνη» (*violent peace*).⁴⁹

Η μεγάλη επιτυχία των Η.Π.Α. αυτή την εποχή είναι ότι, υπό το πρόσχημα του «αντι-τρομοκρατικού αγώνα», έχουν θέσει υπό τον έλεγχό τους τις μυστικές και αστυνομικές υπηρεσίες πολλών κρατών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Το αποτέλεσμα είναι ότι σε θέματα ζωτικής σημασίας για τις Η.Π.Α., όπως είναι η τρομοκρατία, οι υπηρεσίες αυτές και τα μέλη τους κουβαλούν νερό στο μύλο των Η.Π.Α.⁵⁰ Ακριβώς αυτό συνέβη στην υπόθεση Οτσαλάν. Από τη στιγμή που οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες ενεπλάκησαν στο θέμα, η ροή πληροφοριών προς τους Αμερικανούς λειτούργησε αυτόματα. Μπορεί ακόμη να υποστηριχθεί κανείς ότι ο πράκτορας της Ε.Υ.Π., Κ. Καλεντερίδης, λειτούργησε ως ανθρωπίνος «κοριός» πάνω στον Οτσαλάν, χωρίς καν να το γνωρίζει. Όταν το συνειδητοποίησε, ο Καλεντερίδης αντέδρασε σε ανθρωπινό επίπεδο. Αλλά όπως έχει διδάξει ο Λε Καρέ μέσα από τα μυθιστορήματά του, η προδοσία είναι απλώς η άλλη πλευρά του νομίσματος που ονομάζεται κατασκοπία.⁵¹

Ολοκληρώνω, παραθέτοντας εκτενή αποσπάσματα από μία ανταπόκριση του Associated Press από την Ουάσιγκτον, η οποία γράφτηκε από τον John Diamond αμέσως μετά τη σύλληψη του Οτσαλάν. Η ανταπόκριση αυτή πέρασε σχεδόν απαρατήρητη στην Ελλάδα. Εκτενή αποσπάσματα του τηλεγραφήματος όμως δημοσιεύτηκαν στις 2 Μαρτίου 1999 στην *The Jerusalem Post* και σχεδόν ολόκληρο το κείμενο δημοσιεύτηκε στην *Turkish Daily News* την ίδια ημέρα. Το τηλεγράφημα φέρει το χαρακτηριστικό τίτλο «CIA's secret anti-terrorist weapon: disruption». Κατά το τηλεγράφημα, disruption, δηλαδή αποδιοργάνωση,

«συνεπάγεται η χρησιμοποίηση καινούργιων ή υφιστάμενων μυστικών (clandestine) συμμαχιών με ξένες υπηρεσίες πληροφοριών και οργάνων διατήρησης της τάξης (law enforcement services), για τον εντοπισμό, τη διάλυση και την εξουδετέρωση ομάδων (cells) διεθνούς τρομοκρατίας...»

Η αποδιοργάνωση «χαίρει του πλεονεκτήματος της απόλυτης απόκρυψης, διότι αποκρύπτει το ρόλο των Η.Π.Α. και έτσι η CIA δεν υποχρεώνεται από το νόμο να ενημερώσει το Κογκρέσο για τέτοιας μορφής μυστικών επιχειρήσεων». Το τηλεγράφημα χρησιμοποιεί ως παράδειγμα τη σύλληψη του Οτσαλάν, χαρακτηρίζοντάς την ως τη σπάνια εκείνη περίπτωση που μια επιχείρηση «αποδιοργάνωσης έλαβε δημοσιότητα». Αμερικανοί επίσημοι δήλωσαν ότι οι Η.Π.Α. έδωσαν στους Τούρκους χρήσιμες πληροφορίες, σχετικά με τον Οτσαλάν, παρά το γεγονός ότι η CIA και άλλες υπηρεσίες των Η.Π.Α. αρνήθηκαν να σχολιάσουν το γεγονός.⁵²

Είναι επίσης αποκαλυπτικότερο το τέλος του τηλεγραφήματος, που φαίνεται ότι γράφτηκε με την υπόθεση Οτσαλάν κατά νου:

«Τυπικά, μια επιχείρηση αποδιοργάνωσης αρχίζει με κάποιο ελάχιστο στοιχείο — μια υποκλοπή τηλεφωνικής επικοινωνίας, μια πληροφορία ότι κάποιος γνωστός τρομοκράτης πέρασε τα σύνορα κάποιας χώ-

ρας... Η CIA ενδεχομένως γνωστοποιεί σε μια συνεργάσιμη ξένη αστυνομική υπηρεσία (cooperative foreign intelligence or law enforcement service) τα τεκμήρια που εξασφαλίζουν τη βάση για συλλήψεις, όπως π.χ. πληροφορίες ότι μια ομάδα τρομοκρατών πέρασαν τα σύνορα με πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα ή ότι έγινε παράνομη μεταφορά οπλισμού⁵³».

Το υπόλοιπο μέρος της ιστορίας Οτσαλάν είναι ήδη γνωστό.⁵⁴ Τελικά φαίνεται ότι η σύλληψη Οτσαλάν θα λάμβανε χώρα «καθαρά» στο αεροδρόμιο του Ναϊρόμπι με βάση τα στοιχεία ότι ο Οτσαλάν ταξίδευε με πλαστό διαβατήριο και ότι ήταν οπλισμένος. Αυτό δεν έγινε, λόγω του ότι καθυστέρησε η αναμενόμενη άφιξη του από το αεροδρόμιο της Κέρκυρας. Επίσης, φαίνεται ότι η παράδοσή του θα λάμβανε χώρα την Παρασκευή, 12 Φεβρουαρίου. Αυτό περίμεναν οι Τούρκοι, όπως δημόσια δήλωσε ο Τούρκος πρωθυπουργός Ετσεβίτ.⁵⁵ Η δήλωσή του πέρασε στα ψιλά των ελληνικών Μ.Μ.Ε. Αυτό εξηγεί και τις αγωνιώδεις προσπάθειες να εκδιωχτεί ο Οτσαλάν από την ελληνική πρεσβεία την Παρασκευή, προσπάθεια που σκόνταψε σε ανθρώπινες αντιδράσεις. Τελικά εκείνο που δεν έγινε την Παρασκευή έλαβε χώρα τη Δευτέρα, 15 Φεβρουαρίου 1999, έξω από το κτήριο της ελληνικής πρεσβείας στην πρωτεύουσα της Κένυας, στο Ναϊρόμπι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το κείμενο αυτό αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια πραγμάτευσης ενός κρίσιμου θέματος και δεν πρέπει να θεωρείται ως ολοκληρωμένη μελέτη.

2. Βλέπε: George Orwell, 1984 (New York: Signet Classic 1961), σελ. 6-7 (ελεύθερη μετάφραση).

3. Cf. Thomas R. Mockaitis, *British Counterinsurgency 1919-1960* (London: The Macmillan Press Ltd, 1990), *passim*. Cf. R. F. Holland, *European Decolonization 1918-1981* (London: MacMillan, 1985), *passim*; *idem*, «Mischief in the Air: EOKA and the Struggle for Enosis in Cyprus, 1955-1959» in Susan Carruthens, *Winning Hearts and Minds: British Governments, media and colonial counter-insurgency, 1944-1960* (Leicester: Leicester University Press, 1995) σελ. 194-259 και *passim*. D. Barker, *Grivas: Portrait of a Terrorist* (London: The Cresset Press, 1959). Βλέπε επίσης, Paul Foot, *Who Framed Colin Wallace?* (London: Pan Books-MacMillan, 1990), *passim* και Bill Rolston, David Miller, editors, *War and Words* (Dublin: Beyond the Pole Publications, 1996), *passim*.

4. Cf. Neil Sheehan, *A Bright Shining Lie: John Paul Van and America in Vietnam* (New York: Vintage Books, 1989), σελ. 130-199 και κυρίως 168-170 και David Steigerwald, *Wilsonian Idealism in America* (Ithaca: Cornell University Press, 1994), *passim*.

5. Ronald Steel, *Temptations of a Superpower* (Cambridge: Harvard University Press, 1995), σελ. 26.

6. *Ibid*, σελ. 27.

7. Βλέπε την ανάλυση του φαινομένου αυτού στην κλασική μελέτη του Edward Hallett Carr, *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939* (New York: Harper and Row, 1964) κυρίως τα κεφάλαια 8-9.

8. Steel, σελ. 30.

9. Σε μία από τις γνωστές του εκρήξεις ειλικρίνειας, ο πρόεδρος Τρούμαν όταν ρωτήθηκε γιατί η Αμερική υποστηρίζει δικτάτορες απάντησε: «Είναι μπάσταρδοι αλλά είναι δικοί μας μπάσταρδοι».

10. Βλέπε: Victor Marchetti and John Marks, *The CIA and the Cult of Intelligence* (New York: Dell Publishing, 1974), σελ. 138-145. Βλέπε επίσης Jon Lee Anderson, *Che Guevara: A Revolutionary Life* (New York: Grove, 1997), *passim*.

11. David Wise, Thomas B. Ross, *The Invisible Government* (New York: Vintage Books, 1974), σελ. 2-3 (ελεύθερη μετάφραση).

12. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε: Wise and Ross, σελ. 91-97, Dean Acheson, *Present at the Creation* (New York: Norton, 1969), *passim*, Clark Clifford with Richard Holbrooke, *Counsel to the President* (New York: Random House, 1991), σελ. 146-184; Keith C. Clark and Lawrence J. Legere, *The President and the Management of National Security* (London: Frederick A. Praeger, 1969), *passim* και Melvyn P. Lefler, *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration and the Cold War* (Stanford: Stanford University Press, 1992), *passim*.

13. Cf. George F. Kennan, *At Century's End* (New York: W. W. Norton, 1996), σελ. 67-151.

14. Για την NSA η πρώτη και κλασική μελέτη είναι του James Bamford, *The Puzzle Palace: A Report on NSA, America's Most Secret Agency* (Boston: Houghton Mifflin Company, 1982), *passim*. Τα πλείστα στοιχεία που ακολουθούν αντλούνται από τη μελέτη του Bamford. Βλέπε επίσης, Orr Kelly, «Eavesdropping on the World's Secrets», *U.S. News and World Report* (Vol. LXXXIV, No. 25, June 26, 1978), σελ. 45-49, και Loring Wirbel, «Somebody is Listening: There's a computer on the line», *The Progressive* Vol. 44, No. 11 (November 1980) σελ. 16-19 και τα σχετικά άρθρα σελ. 19-38. Cf. Επίσης «The Surveillance Society» στο *The Economist*, Vol. 351, Number 8117 (May 1, 1999), σελ. 19-23 και το κύριο σχόλιο του περιοδικού «The End of Privacy», σελ. 13-14.

15. Μόλις πρόσφατα και κατόπιν δικαστικής απόφασης, η CIA εξαναγκάστηκε να αποκαλύψει, για πρώτη φορά από το 1947, το συνολικό ετήσιο ποσό του προϋπολογισμού για τις μυστικές υπηρεσίες που συντονίζει. Για το 1977 το ποσό αυτό ήταν της τάξης των 26,7 δισεκατομμυρίων δολαρίων. R. Jeffrey Smith, «Espionage Budget Totaled \$26.6 Billion», *The Washington Post* October, 16, 1997, σελ. A09.

16. Kelly.

17. Ibid.

18. Ibid. Σήμερα και λόγω της καθοριστικής σημασίας των ηλεκτρονικών μέσων στη διεξαγωγή του πολέμου, η NSA ασχολείται και με το επίσης σημαντικό έργο του ηλεκτρονικού πολέμου, δηλαδή της καταστροφής των ηλεκτρονικών συστημάτων του εχθρού και της παράλληλης προστασίας των αμερικανικών ηλεκτρονικών συστημάτων (Information warfare).

19. Επιπρόσθετα του βιβλίου του Bamford, ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης πρέπει επίσης να συμβουλευτεί το εκπληκτικό βιβλίο του William E. Burrows, *Deep Black: The Startling Truth Behind America's Top-Secret Spy Satellites* (New York: Berkley Books, 1988), *passim*.

20. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αλλά και ιδιαζουσών καιρικών συνθηκών, η Κύπρος είναι από τα λιγυστά μέρη του κόσμου που προσφέρονται για μια σειρά κατασκοπευτικών ενεργειών των Αγγλο-Αμερικανών, για τις οποίες η κυπριακή κυβέρνηση είναι

«βαθιά νυχτωμένη». Η Κρήτη επίσης προσφέρεται και χρησιμοποιείται από τις Η.Π.Α. για την παρακολούθηση των τηλεπικοινωνιών της περιοχής. Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και λόγω γειννίας με τη Σοβιετική Ένωση, η Τουρκία αποτελούσε ανεκτίμητο κρίκο στην ηλεκτρονική μηχανή παρακολούθησης που είχε στήσει η Αμερική.

21. Τα παραπάνω είναι αποσπάσματα από την επίσημη έκθεση του Μάτσα όπως την καταγράφει ο Γεράσιμος Τσιγάντες, ο οποίος υπηρετούσε το 1964 ως γενικός διευθυντής του γραφείου του βασιλιά Κωνσταντίνου, στο σημαντικότερο για τη σύγχρονη πολιτική ιστορία της Ελλάδας βιβλίο του, Philip Dean (Philip Dean Gigantes), *I Should Have Died* (New York: Atheneum, 1977) σελ. 113-114

22. Βλέπε τις σχετικές αποκαλύψεις ως προς το προπαγανδιστικό παιχνίδι των Αμερικανών από έναν Αμερικανό πρωταγωνιστή. Alwyn A. Snyder, «Flight 007: The Rest of the Story - I Told the World the Soviets Shot it Down in Cold Blood But I Was Wrong», *The Washington Post*, Sunday September 1, 1996, σελ. C2. Βλέπε επίσης σχετικά: Seymour M. Hersh «*The Target Is Destroyed*» (New York: Random House, 1986) και R. W. Johnson, *Shootdown* (New York: Viking Penguin Inc., 1986). Και τα δύο βιβλία, αλλά ιδιαίτερα του Hersh, περιέχουν εξαιρετικά ενδιαφέροντα στοιχεία και αποκαλύψεις ως προς τις κατασκοπευτικές δυνατότητες των Η.Π.Α. σε παγκόσμιο επίπεδο.

23. Βλέπε William J. Broad, «A Tale of Daring American Submarine Espionage», *The New York Times*, November 8, 1998, σελ. 27.

24. «F-14s Use Latest Electronics in Egypt Air Intercept», *Aviation Week and Space Technology*, October 21, 1985, σελ. 28. Βλέπε επίσης, George C. Wilson, «Navy Jammed Egyptian Jet's Radio», *The Washington Post*, October 15, 1985, σελ. A15. Συγχαίροντας τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις για την επιτυχία τους, ο πρόεδρος Ρέηγκαν, που ενθουσιαζόταν με τέτοιου είδους επιτυχίες, απευθυνόμενος στους τρομοκράτες, δήλωσε θριαμβευτικά: «You can run but you cannot hide».

25. Η φιλοσοφία και το ιδεολογικό υπόβαθρο του πολέμου χαμηλής έντασης και της μεθόδου καταστολής (counterinsurgency) αναλύονται από τον Jochen Hippler, «Low Intensity Conflict», *Middle East Report*, Vol. 17, No. 1, (January-February 1987), σελ. 32-38.

26. Ibid, σελ. 33. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο πόλεμος ονομάζεται μεν «χαμηλής έντασης», αλλά στην πράξη η δύναμη πυρός που χρησιμοποιείται κατά των στόχων είναι υψηλότερης έντασης και καταστρέφει εξίσου αποτελεσματικά και μη στρατιωτικούς στόχους.

27. Βλέπε: Μάριος Ευρυδιάδης, «Η Τουρκία στα Πλοκάμια των Στρατηγών», *Τετράδια*, Αρ. 42 (Καλοκαίρι-Φθινόπωρο 1998) σελ. 73-79. Βλέπε επίσης του ιδίου, «Η Τουρκία υπό την Ομηρία του Κουρδικού Προβλήματος», *Καθημερινή*, 4 Δεκεμβρίου 1994, σελ. 15.

28. Mehmet Ali Birand, *The General's Coup in Turkey* (London: Brassey's Defence Publishers, 1987), σελ. 29-44.

29. Committee on Foreign Relations, *Turkey, Greece and NATO: The Strained Alliance*, Staff Report, Committee Print, 96th Congress, 2nd Session, March 1980 (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, 1980), σελ. 27.

30. Για λεπτομέρειες βλέπε: Jurgen Roth Interview, «Turkish Fascism as NATO Democracy», *Counterspy* Vol. 6, No. 2 (February-April, 1982), σελ. 19-28 και Mehmet Mardinli, «Turkish Kurdistan and NATO», Ibid., σελ. 28-30.

31. Birand, σελ. 42-44. Βλέπε επίσης Lucy Komisar, «Turkey's Terrorists: A CIA Legacy Lives On», *The Progressive*, April 1997, σελ. 24-27.

32. Βλέπε σχετικά: Μάριος Α. Ευρυδιάδης, «Ο Ηγεμονικός Άξονας Τουρκίας-Ισραήλ», *Τετράδια*, Αρ. 43 (Χεμώνας-Άνοιξη, 1999), σελ. 11-33 και του ιδίου «The Turkish-Israeli Axis: Alliances and Alignments in the Middle East», *Orient*, No. 4 (1998).

33. Cf. Dwight D. Eisenhower, *Waging Peace, 1956-1961* (Garden City: Doubleday and Company, 1965 και επίσης Robert Stephens, *Nasser: A Political Biography* (New York: Simon and Schuster, 1971), σελ. 251-302.

34. Λεπτομέρειες για την επιχείρηση *Gladio*, που στην ελληνική έκφασή της ονομαζόταν «Κόκκινη Προβιά», βλέπε: Clarc Pedrick, «CIA Organized Secret Army in Western Europe», *The Washington Post* (November 14, 1990), David Binder, «Agents of CIA Recall Postwar Resistance Groups in Europe», *The New York Times* (November 17, 1990), Daniel Singer, «The Gladiators», *The Nation* (December 10, 1990), J. A. Lewis, «NATO blackout on Gladio allegations», *Jane's Defense Weekly* (November 24, 1990), Jonathan Kwitny, «CIA Armies: The story of the 'stay-behind' network in Europe», *The Nation* April 6, 1982, Δ. Νικολακόπουλος, «Ποιοι κρύβονται πίσω από την 'Κόκκινη Προβιά'», *Το Βήμα* Νοεμβρίου 4, 1990 σελ. Α32. Βλέπε επίσης William Pfaff, «American Mischief in Italy», *International Herald Tribune* (March 14-15, 1998). Για την πρώτη επίσημη παραδοχή των Η.Π.Α. σχετικά με μυστικές δραστηριότητες και επιχειρήσεις μεταπολεμικά βλέπε, «US Acknowledges Cold War Covert Actions», *Secrecy and Government Bulletin*, Issue No. 77, (March 1999). Χρήσιμα, τέλος, στοιχεία βρίσκονται στο εκτεταμένο κείμενο του Δημήτρη Δεληολάνη, «Οι διεθνείς διαδρομές της ελληνικής χούντας. Από την 21η Απριλίου 1967 ως τους Ιταλούς νεοφασίστες τρομοκράτες της δεκαετίας του '70, στα δίκτυα κατασκοπίας της CIA, τις μυστικές στρατιές της Μαύρης Διεθνούς ως την ιαπωνική Γιακούζα το 1998», *Τετράδια*, Αρ. 43 (Χεμώνας-Άνοιξη, 1999), σελ. 45-77.

35. Βλέπε Birand (1987), Komisar (1997) και Jurgen Roth Interview (1982). Για τον Τουρκές και το νεοφασιστικό του παρελθόν βλέπε Jacob M. Landau, *Radical Politics in Modern Turkey* (Leiden: E. J. Brill, 1974), σελ. 205-232.

36. Για τις διασυνδέσεις επιφανών Γκρίζων Λύκων – όπως του Mehmet Ali Agca, του Abdullah Catli και του Oral Celik, όλοι εκ των οποίων εμπλέκονται στην απόπειρα κατά του πάπα το 1981, τη διακίνηση ναρκωτικών και με πολιτικές δολοφονίες στην Τουρκία και Ευρώπη – με την οργάνωση *Gladio*, βλέπε Komisar (1997). Βλέπε επίσης Ralf Blumenthal, «Ex-Italian Agent Ordered Extradited from US», *The New York Times*, September 12, 1985 and «Former Spy Says He Warned the Vatican of Assassination Try», *The Wall Street Journal*, August 8, 1985.

37. Η δράση του τουρκικού κράτους τεκμηριώθηκε και επίσημα, όχι όμως και σε όλη της την έκταση, μετά το περιβόητο δυστύχημα του Σουσουλούκ (1996), στον απόηχο του οποίου αποκαλύφθηκε η δράση του Gizli Devlet (του τουρκικού μυστικού κράτους) κατά Τούρκων διανοουμένων, Κούρδων, Αρμενίων, Ελλήνων κ.λπ. Βλέπε: Μάριος Α. Ευρυδιάδης, «Μυστικό κράτος και δυτική... αλληλεγγύη», *Τύπος της Κυριακής*, 21 Φεβρουαρίου 1999, σελ. 68. «The Greening of Turkey: The Gangsterization of Turkey's Politics», *Cosmos*, Vol. 2, No. 9 (September-October, 1998), σελ. 7. Kemal Balci, «State Gangs: An Explosion Waiting to Happen», *Turkish Probe*, August 30, 1998, σελ. 12-14. Hugh Pope, «Turkish Probe Links Old Government to Death Squads», *The Wall Street Journal*, January 26, 1998, σελ. Α15. Michael M. Gunter, «Susurluk: The Connection Between Turkey's Intelligence Community and Organized Crime», *Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 11, No. 2, (Summer 1998), σελ. 119-141. Η διαχρονική συμβίωση

των δομών εξουσίας και μαφιόζικων ομάδων και συμμοριών στην οθωμανική και κεμαλική Τουρκία τεκμηριώνεται από το βιβλίο του Suat Parlar, *Gizli Devlet*, (Istanbul: Bibliotek Yayinlari, 1997), *passim*.

38. Cf. Bishara Bahba, *Israel and Latin America: The Military Connection* (New York: St. Martins Press, 1986), *passim*, και Benjamin Beit-Hallahmi, *The Israeli Connection: Who Israel Arms and Why* (New York: Pantheon Books, 1987), *passim*.

39. Στο σημείο αυτό μπορεί να προστεθεί μια προσωπική μαρτυρία. Στη διάρκεια της υπηρεσίας μου ως συμβούλου Τύπου της Κυπριακής Πρεσβείας στην Ουάσιγκτον (1980-1989), στα πλαίσια των καθηκόντων μου παρακολουθούσα, ως liaison officer, προγράμματα εκπαίδευσης ανωτάτων στελεχών της Κυπριακής Αστυνομίας. Γνωρίζω, επίσης, ότι σε παρόμοια προγράμματα εκπαίδευσης ανωτάτων στελεχών της Κυπριακής Αστυνομίας έλαβαν μέρος και στελέχη των ελληνικών υπηρεσιών, καθώς και άλλων συμμαχικών και φιλικών προς τις Η.Π.Α. κρατών. Είναι την περίοδο αυτή που οργανώθηκε το αμερικανικό αντι-τρομοκρατικό δίκτυο ανά την υφήλιο. Εντελώς τυχαία, και αφού ολοκληρώθηκε η παρούσα μελέτη, περιέπεσε στην αντίληψή μου η συνέντευξη «Είμαι κατάσκοπος», που δημοσιεύτηκε στο ένθετο *Πρόσωπα* (Τεύχος 3) της εφημερίδας *Τα Νέα*, 27 Μαρτίου 1999. Εκεί, ο άγνωστος Έλληνας πράκτορας αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι ήταν ένας από τους 26 «πράκτορες των ελληνικών μυστικών υπηρεσιών» που εκπαιδεύτηκαν για έξι εβδομάδες από την CIA στις Η.Π.Α., «στη δεκαετία του '80».

40. Τα στοιχεία που ακολουθούν αντλούνται κυρίως από Jurgan Roth Interview (1982) και Mardinli (1982). Το πρόγραμμα των συστηματικών εκτελέσεων επιφανών Κούρδων, όπως δικηγόρων, επιχειρηματιών, διανοουμένων κ.λπ. από τις μυστικές υπηρεσίες του τουρκικού κράτους έχει την έμπνευσή του στο αντίστοιχο πρόγραμμα *Phoenix*, το οποίο επινόησε και υλοποίησε η CIA στο Βιετνάμ κατά νοτιο-Βιετναμέζων, εναντίων των οποίων υπήρχαν υποψίες ότι συμπαθούσαν ή βοηθούσαν τους Βιετναμέζους κομμουνιστές. Cf. Thomas Powers, *The Man Who Kept the Secrets* (New York: Alfred A. Knoff, 1979), σελ. 207-209.

41. Όπως για παράδειγμα τη μεγάλη σφαγή των διαδηλωτών την Πρωτομαγιά του 1977, στην Πλατεία Ταξίμ της Κωνσταντινούπολης, τη σφαγή των Αλεβιτών το Δεκέμβριο του 1978, τις δολοφονίες επιφανών Τούρκων (Abdi Ipeckci, Ugur Mumcu) κ.ά. Βλέπε παραπομπές 36 και 37, ανωτέρω.

42. Για λεπτομέρειες βλέπε Hippler (1987).

43. Ibid.

44. Βλέπε τις ετήσιες εκθέσεις του αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την τρομοκρατία. U.S. Department of State, *Foreign Terrorist Organizations* (Released by the Office of the Coordinator for Counterterrorism, October 8, 1997).

45. Βλέπε: Dana Priest, «Bonds Forged in Turkish Drill Exemplify US Force/s Goal», *The Washington Post*, July 12, 1998, σελ. A23, *idem*, «Elite Unit Suspected of Torture: Troops received training by US», *The Washington Post*, May 23, 1998, σελ. A01. Dana Priest and Douglas Farah, «US Force Training Troops in Colombia», *The Washington Post*, May 25, 1998, σελ. A01. Dana Priest, «Free of Oversight, US Military Trains Foreign Troops», *The Washington Post*, July 12, 1998, σελ. A01. Douglas Farah, «A Tutor to Every Army in Latin America», *The Washington Post*, July 13, 1998, σελ. A01. Lynne Duke, «Africans Use Training in Unexpected Ways», *The Washington Post*, July 14, 1998, σελ. A01. Dana Priest, «Special Forces Training Review Sought», *The Washington Post*,

July 15, 1998, σελ. A25. Douglas Farah and Laura Brooks, «Colombian Army/s Third in Command Allegedly Led Two Lives», *The Washington Post*, August 11, 1998, σελ. A14. Douglas Farah, «Colombian Officer Denies CIA Link», *The Washington Post* August 12, 1998, σελ. A20. Dana Priest, «New Human Rights Law Triggers Policy Debate», *idem* «Pentagon Slow to Cooperate With Information Requests», *The Washington Post*, December 31, 1998, σελ. A34. Douglas Farah, «Papers Show U.S. Role in Guatemalan Abuses», *The Washington Post*, March 11, 1999, σελ. A26. Βλέπε επίσης Charles Babington, «Clinton Regrets Support for Guatemala», *The Washington Post*, March 11, 1999, σελ. A01.

46. Τα επιχειρήματα του Πενταγώνου αναπτύσσονται στη σειρά των άρθρων που αναφέρονται στην παραπομπή 45 ανωτέρω.

47. Cf. Dana Priest, «US Military Builds Alliances Across Europe», *The Washington Post*, December 14, 1998, σελ. A01.

48. Για το ετυμολογικό της γλώσσας Newspeak βλέπε το παράρτημα στο βιβλίο του Όργουελ (σελ. 246-256). Βλέπε επίσης και το σχόλιο του Erich Fromm που συνοδεύει το έργο του Όργουελ αναφορικά με την σημασία του 1984 για τις δυτικές κοινωνίες.

49. Βλέπε Hippeler, σελ. 33.

50. Τίθεται το εύλογο ερώτημα. Γιατί τότε δεν έχουν γίνει συλλήψεις μέχρι σήμερα μελών της οργάνωσης 17N; Η απάντηση είναι απλή. Κάποιοι ή κάποιοι Έλληνες, μέλη των υπηρεσιών Ασφαλείας, πρέπει να διακινδυνεύσουν σε προσωπικό επίπεδο, ώστε να τεκμηριωθούν υποψίες και κατηγορίες κατά μελών της 17N. Ποιος όμως αποτολμά κάτι τέτοιο, αφού όλοι γνωρίζουν ότι οι ελληνικές υπηρεσίες Ασφαλείας είναι διαβρωμένες και από ξένους και από ντόπιους; Κανείς. Το ελληνικό κράτος δεν μπορεί να παράσχει ασφάλεια. Ούτε όμως και οι Αμερικανοί, οι οποίοι επανειλημμένα έχουν «κάψει» ατζέντηδες τους. Η 17N έχει ενσπείρει, σε ατομικό επίπεδο, το «φόβο του Θεού» στους επίδοξους διώκτες της.

51. Βλέπε το κλασικό του έργο *Ο Κατάσκοπος που Ήλθε από το Κρύο*.

52. Η εμπλοκή των Η.Π.Α. αλλά και του Ισραήλ τεκμηριώνεται από πολλές πηγές. Βλέπε χαρακτηριστικά: Tim Weiner, «US Played Key Role in Capture of Kurd Rebel, Officials Say», *The New York Times* February 20, 1999 και Arie O'Sullivan, «Why the Kurds Blame Israel», *The Jerusalem Post* February 18, 1999, σελ. 1.

53. Εκτός από την CIA και την DIA, και το FBI (Federal Bureau of Investigation) είναι άμεσα δραστηριοποιημένο στο εξωτερικό. Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες όπου το FBI διατηρεί, εδώ και χρόνια, παρουσία. Cf. R. Jeffrey Smith and Thomas W. Lippman, «FBI Plans to Expand Overseas», *The Washington Post* August 20, 1996, σελ. A01. Κάθε χρόνο Αμερικανοί πράκτορες που δρουν σε ξένες χώρες είναι υπεύθυνοι για περισσότερες από 100.000 παράνομες πράξεις, όπως προκύπτει από μελέτη αρμόδιας επιτροπής του Κογκρέσου το 1996 (House Intelligence Committee). Βλέπε επιστολή Robert E. White, *The New York Times*, March 17, 1999. Κάθε μέρα, δηλαδή, οι Αμερικανοί διαπράττουν περίπου 300 παρανομίες ανά την υφήλιο.

54. Βλέπε ελληνικές εφημερίδες από 16 Φεβρουαρίου και για τους επόμενους δύο μήνες και ειδικά *Τα Νέα*, 6 Μαρτίου που αποκαλύπτει την έκθεση του Έλληνα πρέσβη στην Κέννα Κωστούλα για τα γεγονότα, *Τα Νέα*, 15 Μαρτίου που περιέχουν τις καταθέσεις του πράκτορα της Ε.Υ.Π., Κ. Καλεντερίδη, και *Τα Νέα*, 12 Μαρτίου που περιέχουν το πόρισμα των εισαγγελείων σχετικά με την υπόθεση.

55. Βλέπε τις δηλώσεις του Ετσεβίτ 16 Φεβρουαρίου 1999 και επίσης την *Turkish Daily News*, February 17, 1999 (Internet).